Nationaal Landschap
Het Groene Hart

en 20 jaar

W.E.C. van Boxmeer

Nationaal Landschap

Het Groene Hart

en 20 jaar

Stichting Groene Hart

Een mooi resultaat:
na 20 jaar bekender dan ooit.

In 2017 bestaat de Stichting Groene Hart 20 jaar. Een moment om even terug te blikken in de historie van de stichting en na te gaan in hoeverre de stichting haar doel heeft kunnen verwezenlijken en het Groene Hart bij het brede publiek beter kenbaar heeft kunnen maken. De afgelopen twintig jaar heeft de stichting diverse ontwikkelingen doorgemaakt. Ook de doelstelling van de Stichting is meerdere keren aangepast.

Vooraf wordt uitgebreid stilgestaan bij het ontstaan van het Nationaal Landschap Het Groene Hart en vele kenmerkende gegevens van dit unieke stukje Nederland.

Vanaf de aanvang van de stichting stond steeds de informatie over en de bescherming van het culturele erfgoed in het Groene Hart centraal. Een tijdpad toont aan dat de stichting de eerste vijf jaren zich vooral profileerde als promotie-stichting. (1998 – 2002)

De activiteiten van de stichting lagen hoofdzakelijk op het terrein van het uitgeven van publicaties met als doel de promotie van het Groene Hart.

De daarop vijf jaren lag het accent op gebruik, beheer en onderhoud van de culturele waarden van het Groene Hart. (2002 – 2007)
De volgende vijf jaren is daar een nieuwe activiteit aan toegevoegd: bescherming van het Groene Hart en zijn culturele waarden.
De stichting treedt nu ook op als belangenbehartiger.
(2007 – 2011)

De laatste vijf jaren lag het accent op de historie van het culturele erfgoed, met veel aandacht voor de historie van het Groene Hart en vooral op de bijzondere plaats die de Oude Hollandse Waterlinie daarin in heeft genomen.
(2011- 2017)

Was het Groene Hart als landschappelijk gebied in 1998 bij het grote publiek nog relatief onbekend, na 20 jaar weet nagenoeg iedereen in Nederland wat Het Groene Hart is en waar het ligt. De Stichting Groene Hart leverde daartoe een niet te verwaarlozen bijdrage en dat was de opzet.

Hoofdstuk 1

Het Groene Hart

De naam Groene Hart
Luchtpionier en eerste KLM-directeur, Albert Plesman verzon het woord Randstad toen hij in 1958 boven de grote open ruimte midden tussen de steden vloog. Nog datzelfde jaar ontstond de naam 'Groene Hart' en werd die voor het eerst in een eindrapport van een Rijkscommissie over 'De ontwikkeling van het Westen des Lands' gebruikt. Hierin wordt dat open middengebied van de Randstad aangeduid met 'het Hollands-Utrechtse weidegebied als het groene hart van het geheel'.
Daarna zien we het woord vele jaren noch lokaal noch landelijk tot het in de beginjaren negentig van de vorige eeuw in de Regio Midden-Holland gebruikt ging worden bij diverse (regionale) instellingen zoals: Groene Hart Ziekenhuis, Groene Hart scholen, VVV Groene Hart.
Zelfs makelaarskantoren en aanneembedrijven gaan het gebruiken.

Omvang van het gebied
Het Groene Hart, waarvan de naam in het midden van de 20ste eeuw bedacht was door planologen, had betrekking op een vrij willekeurig gebied tussen de vier grote steden, dat grotendeels onbebouwd (dus groen) was. Verder waren er nog enkele specifieke kenmerken zoals: het was vanouds een veenweidegebied, een gebied met grasland, doorsneden door vele sloten, met kleine dorpjes en smalle dijken. Daarna wordt de naam in diverse nota's over de Ruimtelijke Ordening (1, 2, 3, 4, Vinex, Nota Ruimte) overgenomen. In deze nota's formuleerde de Rijksoverheid beleid met betrekking tot de bestemming van het grondgebied in het Westen van het land. In de eerste nota inzake de ruimtelijke ordening van 1960 wordt een spreidingsbeleid geformuleerd wegens de toestroming van vele duizenden mensen naar het Westen van het land. De steden mochten niet te groot worden en het Groene Hart moest van verstedelijking verschoond blijven. In de daarop volgende nota's Ruime werd dat beleid verder geconcretiseerd door het benoemen van groeikernen. Gebundelde deconcentratie werd een begrip.
In de laatste nota Ruimte uit 2004 staat de visie van het kabinet op de ruimtelijke ontwikkeling in geheel Nederland nog slechts globaal verwoord. Het kabinet Balkenende streeft in deze nota naar versterking van de economische vitaliteit en de concurrentiepositie van de Randstad. DFe Hollandse Deltametropool moet zich met andere metropolen in Europa kunnen meten en daarom mag niets te ontwikkeling van de mainports in de weg staan.

De Randstad is 'de grote overwinnaar' en mag grote delen van het Groene Hart annexeren. De Zuidplaspolder aan de westflank wordt aangewezen voor de meer op Randstedelijke logistiek gerichte bedrijvigheid en distributie: Rotterdam, Zoetermeer en Gouda kunnen hier dus bedrijventerreinen en woongebieden ontwikkelen.. Op de Noordflank wordt ingezet op versterking van de Amsterdamse Zuidas en verstedelijking van de Bloemendalerpolder en het KNFS-terrein in Muiden om de overloop van Amsterdam op te vangen. Ook aan de oostkant wordt de grens verlegd: Utrecht krijgt de polfer Rijnenburg.
Vanaf 2011 zijn de provincies aan zet. Dit geldt feitelijk ook voor alle (inter-)nationale unieke landschappen en gebieden die kenmerkend zijn voor Nederland en daarom benoemd zijn tot nationaal landschap, zoals het Groene Hart. Formeel betekende dat een extra impuls van het Rijk voor de gebiedsontwikkeling van deze bijzondere landschappen, maar feitelijk kwam daar niet veel van terecht. Het oorspronkelijke groene-open-middengebied is inmiddels wel met 40% verkleind.

Het gebied tussen Den Haag en Rotterdam is door de jaren heen geleidelijk verder 'ontgroend'. Maar ook het verglaasde gebied rond de drie B-gemeenten (Bleiswijk, Berkel en Rodenrijs en Bergschenhoek) en drie beoogde grote uitleglocaties: Bloemendalerpolder, Zuidplaspolder en Polder Rijnenburg werden uit het Nationaal Landschap Groene Hart geschrapt.
In wat ervan over bleef zijn gaandeweg drie centrale steden ontwikkeld: Gouda, Alphen aan den Rijn en Woerden, terwijl in andere plaatsen zoals Mijdrecht, Nieuwkoop en Bodegraven onevenredige groei van bedrijventerreinen werd toegestaan.

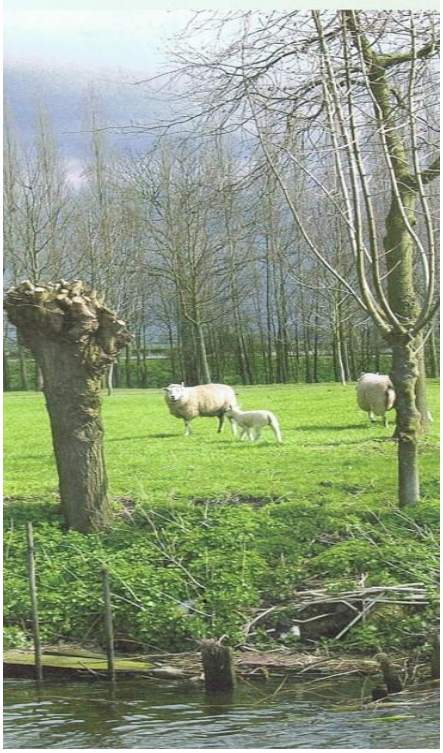

Met de aanleg van meerdere wegen werd het gebied verder ontsloten Urbanisatie en mobiliteit hebben het Groene Hart verkleind en versnipperd. Kende de (concept) Vijfde nota Ruimte (de stoeptegel van Pronk) het Groene Hart, 180.824 ha groot, nog een plaats toe onder de Nationale Landschappen, het kabinet Rutte I liet het begrip Nationaal Landschap vallen (2011), waarna het karakter van het Groene Hart dreigde te verdwijnen.
Daarna hebben drie Provincies de bescherming van het karakter van het Groene Hart op zich genomen. De omvang van Het Groene Hart is nu globaal aan te geven als het gebied tussen de grootstedelijke agglomeraties van Amsterdam-Utrecht en Rotterdam-Den Haag, met uitlopers in de Gooi-& Vecht-streek en de "Waarden ".

Landschappelijk zien we dat het noordelijke deel met de Plassengebieden een meer recreatieve, toeristische uitstraling kent en in het zuidelijke deel, de Krimpenerwaard, Alblasserwaard en Lopikerwaard, de landbouw de boventoon voert. Probleem voor de boeren daar is dat je in het Groene Hart op de veengronden alleen gras kunt telen. Op kleigrond kun je ook mais verbouwen, waardoor je de koeien energierijk voer kunt geven.

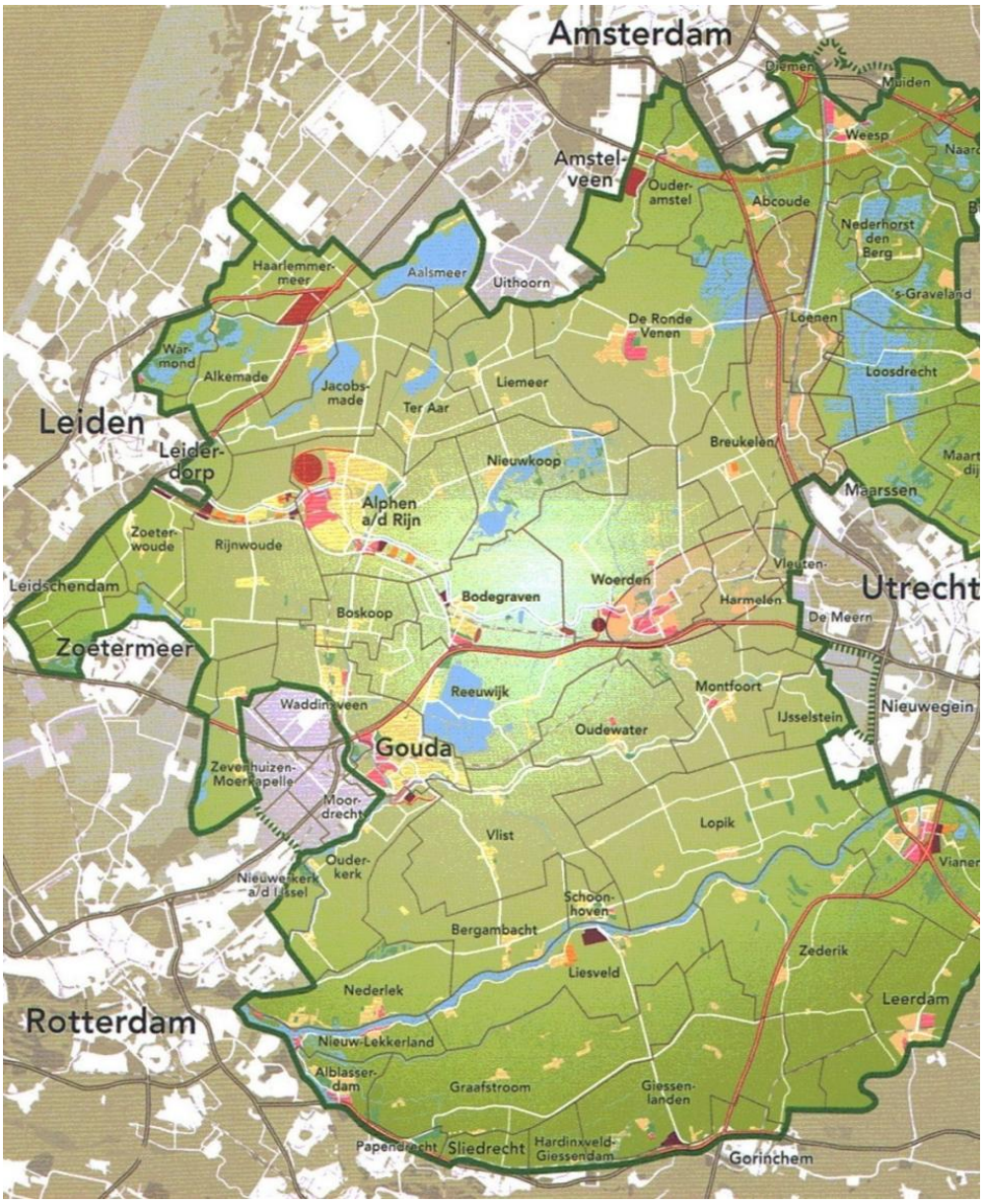

Het (officiële) Groene Hart heeft een oppervlakte van 180.624 ha (Anno 2004)

Het ligt in drie provincies: Noord- en Zuid Holland en Utrecht.
Het kent vijf Waterschappen. en omvat een afnemend aantal gemeenten.
In 2017 zijn er dat nog 26 in ZH, 5 in NH en 9 in Utrecht.

Ontstaan van het Groene Hart

Tot de vroege Middeleeuwen werd Holland alleen bewoond op de hoge duingronden langs de kust en op de (drogere) oeverwallen langs de rivieren Voor de rest bestond het gebied uit veengronden die vrijwel onbewoond waren. Deze Hollands-Utrechtse Laagvlakte was in de loop van vele eeuwen ontstaan door de groei van een dikke, natte veenlaag.
De moerassige veengrond is door ontwatering ten tijde van de Grote Ontginning (1000 tot 1300) geschikt gemaakt voor landbouw, veehouderij en het winnen van turf. Vanaf de Middeleeuwen ontstond er een ruime ring van steden in een uitgestrekt waterrijk veenweidegebied. Grote oppervlakten werden afgegraven voor de turfwinning. Turf was nodig als brandstof voor de stadsbewoners. Na inklinking van de niet vergraven veenbodem werden die delen van de laagvlakte te nat voor akkerbouw.
Ze bleven wel geschikt als weide en hooiland. De vele door de veenderij ontstane veenplassen zijn vanaf de 18de eeuw weer grotendeels ingepolderd (droogmakerijen). Nu nog aanwezige grote veenplassen-gebieden zijn de Langeraarse Plassen, de Nieuwkoopse Plassen, het Reeuwijkse Plassengebied, de Vinkeveense Plassen en het Braassemermeer. Het gebied wordt doorsneden door grote rivieren als de Hollandsche IJssel, de Oude Rijn en de Lek. Verder zijn er vele kleine veenriviertjes zoals de Alblas, Vlist, Loet, Rotte, Aar, Gouwe, Linschoten en Meije.

Nationaal Landschap Groene Hart

Een Nationaal Landschap is een gebied in Nederland, waarvan is aangegeven dat er zich een unieke combinatie van agrarisch gebied, natuur en cultuurhistorie bevindt. In een nationaal *park* wordt alleen de natuur beschermd, in een nationaal *landschap* is er ook plaats voor wonen, landbouw, kleinschalige bedrijven en cultuurelementen. In de nota 'Ruimte' van het Ministerie van VROM (2004) is het Groene Hart, samen met 20 andere landschappen, door het Rijk aangewezen als Nationaal Landschap. Met 180.824 ha is het, na de Veluwe, het grootste Nationale landschap van Nederland. Ter vergelijking: de provincie Utrecht beslaat 143.290 ha. Hierdoor is het Groene Hart erkend als een gebied met internationaal zeldzame of unieke kenmerken en landschapskwaliteiten. Het Groene Hart vormt door zijn gevarieerde en overwegend landelijke karakter een tegenpool voor het stedelijk gebied erom heen. Landbouw, natuur en recreatie zijn de voornaamste functies van het Groene Hart. Het Groene Hart is van groot belang voor de Nederlandse weidevogelstand. Bedreigde soorten als grutto, kievit, scholekster, stern, visdief en diverse eenden soorten komen er veel voor.

Vijftien dier- en plantensoorten, zogenoemde toppers staan symbool voor de rijke natuur van Zuid Holland: de otter, boommarter, bever, grutto, zeearend, de nachtegaal, de tapuit, de bosuil, de slobeend, de purperreiger, bij, argusvlinder en de (Atlantische) zalm.
Een soortenrijkdom die in nagenoeg geen enkel ander Nationaal landschap zo gevarieerd voor komt.

De Stuurgroep Groene Hart- gevormd door de drie Provincies Noord- en Zuid Holland en Utrecht, ontwikkelde een beleid dat was gericht op handhaving van de resterende open ruimten, natuur en landschap, om daar nieuwe functies voor recreatie en toerisme te ontwikkelen. Helaas is het woord *Groene Hart* echter nog steeds teveel een planologisch, ruimtelijk ordeningsbegrip, een technische term. Het moet in de toekomst veel meer inhoud krijgen. Dan wordt het een begrip dat staat voor kwaliteit, een kwaliteitsmerk dus voor Groene Hart producten, Groene Hart-landschap, Groene Hart cultuur etc.

In 2011 besloot het Rijk, in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte, de aanduiding van de nationale landschappen te schrappen en het beleid erover aan de Provincies over te dragen. Zo ook van Het Groene Hart.
Veel Provincies namen de Nationale Landschappen in hun beleid opgenomen, vaak ook met een eigen budget. Omdat het samenwerkingsverband van de Provincie, het IPO, geen afspraken wil maken over een gezamenlijk landschapsbeleid, is er thans geen beleid meer dat gericht is op de samenhang van Nationale Landschappen.
De verantwoordelijkheid voor de groene ruimte van het Groene Hart ligt vanaf 2012 bij de provincies Zuid Holland, Utrecht en Noord-Holland. Positief in dit opzicht is dat het Programmabureau Groene Hart zich vanaf 1 januari 2013 Programmabureau Nationaal Landschap Groene Hart noemt en het deelnemen van gemeenten en waterschappen heeft verzekerd.

Beeld van het Groene Hart

Uit een onderzoek dat de Groene Hart Academie in 2015 heeft ingesteld blijkt dat ook de polders, het landschap, onder grote druk staan. 28 Polders zijn anno 2015 bebouwd of aangetast.
Slechts van negen polders is de status anno 2015 veilig gesteld.
De voornaamste bedreigingen zijn woningbouw, bedrijventerreinen, wegenaanleg en de aanleg van transformatorstations, windmolenparken of andere nutsvoorzieningen.

Helaas bestaat er geen eenduidig beeld over wat Het Groene Hart specifiek is. Beelden, als die al bestaan, zijn een samenvoeging van bepaalde kenmerken.
Zo ontstaan er diverse profielschetsen:
- het is het gebied dat bekend staat om kaas, koeien, weilanden en de otter;
- het is het is het groene polderlandschap tussen de vier grote steden Amsterdam - Utrecht- Rotterdam en Den Haag. In die tussenruimte bevinden zich meerdere grote en kleine stedelijke kernen en tal van dorpen;
- het is het binnen de Randstad gelegen relatief dunbevolkte veenweidegebied;
- het is de ruimte achter de stedenring van de Randstad dat voorheen een moerassig getijdengebied achter de duinenrij enerzijds en de zandgebieden van Gooi, Utrechtse Heuvelrug en het Brabantse dekzand anderzijds omvat;
- het is - macro gezien - het grootste groene stadspark tussen grote wereldsteden in Europa;
- het is als Nationaal Landschap in de Nota Ruimte (27 april 2004) benoemd en beschreven en wordt als één van de 20 Nationale Landschappen die Nederland kent, nationaal en internationaal erkend als een gebied met kenmerkende flora en fauna.

Om het Groene Hart goed te leren kennen is het interessant kennis te maken met de vele streekeigen producten. Ook de streekmusea vertellen het verhaal van het Groene Hart. Zie bijlage 5

De eigen identiteit van het Groene Hart

Het Groene Hart heeft zoveel herkenbare waarden dat het vanuit Rijk en Provincies planologisch als eenheid wordt gezien met een eigen identiteit als een Nationaal Landschap met een eigen naam en met eigen cultuurhistorische waarden. Dat maakt het Groene Hart uniek en geeft het een eigen identiteit. Dat leidde in 2004 tot het uitroepen van het gebied als Nationaal Landschap Groene Hart.

Het Groene Hart is op één na het grootste Nationaal Landschap in Nederland (180.624 ha groot) Alleen de Veluwe is groter.

Het gebied is erkend als een gebied met internationaal zeldzame en unieke kenmerken en landschappelijke kwaliteiten. Het is het grootste aaneengesloten veenweidegebied in West Europa.

Het heeft een specifieke flora en fauna. Er zijn onderdelen die vanuit Natura 2000, het Europese natuurbeschermingsprogramma, beschermd worden o.a. wegens de biodiversiteit. We zien 15 dier- en plantensoorten die nagenoeg alleen in dit gebied voorkomen. Toppers daarbij zijn: de otter, boommarter, spinotter, bever, grutto, zeearend, nachtegaal, tapuit, bosuil, slobeend, purperreiger, bij, argusvlinder en de Atlantische zalm. Kenmerkend voor dit gebied zijn ook de knotwilgen. Ze passen in dit veenweidegebied omdat zij met hun wortels de slappe grond van de kades vasthouden.

Het landschap als geheel heeft unieke kenmerken: het is een open landschap doorsneden met grote rivieren, bekend om zijn natte veenweidepolders met koeien en knotwilgen langs brede sloten met smalle dijken en nog smallere fietspaden daaroverheen. Een gebied waarbinnen Oudhollandse steden en rustige dorpen nog een nostalgische sfeer van enkele eeuwen terug oproepen.

Alleen in dit gebied liggen kenmerken Oudhollandse vestingsteden, zoals Schoonhoven, Montfoort, Woerden, Oudewater, Muiden e.a.

Het gebied heeft ook een eigen naam: Het Groene Hart en is als zodanig bij het publiek bekend. In 2014 haalde het de top van 25 bekendste toeristische regio's. Materieel en immaterieel erfgoed vormen de identiteit van dit gebied.

Een etnische identiteit of eigen Groene Hart-tradities komen in dit gebied niet voor. Afzonderlijke steden kennen wel eigen tradities, eigen producten etc.

Hoofdstad van het Groene Hart

Toch wordt die eigen identiteit maar amper beleefd in het gebied zelf. Stede3n zouden zich moeten profileren als steden in het Groene Hart, maar dat gebeurt niet. Drie steden in het Groene Hart hebben zich er wel eens op voor laten staan dat ze de hoofdstad van het Groene Hart waren: Gouda, Alpen aan den Rijn en Woerden. Maar dat werd nimmer verder inhoud gegeven. Wel liet Woerden de titel "Woerden hoofdstad van het Groene Hart" in 2013 registreren bij het Benelux-bureau voor Intellectuele eigendom. Door de andere steden in het Groene Hart wordt dat af en toe met wat schouderophalen gadegeslagen, maar verder is het geen onderwerp van discussie. De burgemeester van Waddinxveen: Bert Cremers was in 2017 van oordeel dat Gouda beter de titel zou kunnen dragen, omdat Gouda een groter omgevingsgebied heeft en een meer uitgebreide historie van Woerden.

Cultuur en kunst in Het Groene Hart

Cultuur omvat alles van de wijze waarop mensen vorm geven aan hun bestaan, hun gevoelens en hun belevingen.
Culturele uitingen zijn te vinden in muziek, dans, toneel, literatuur, beeldende kunst en film.

Het Groene Hart is al eeuwen inspiratiebron geweest voor kunstenaars, vooral voor schilders en schrijvers. We vinden het Groene Hart terug op vele schilderijen.
De meest bekende ervan stammen uit de Haagse School (1875-1925)
Kijk naar schilderijen van Mesdag, Mauve, Groenewegen, Willem Roelofs, en Willem Maris Uitgangspunt was het schilderen van landschappen, waarbij zij schilderen in de vrije natuur. Het Groene Hart werd landschappelijk ingekleurd.

Je vindt er het landschap op terug zoals we dat ook nu nog kennen: Strakke lijnen gevormd door sloten in de ontgonnen polder. Mooie luchten met veel wolkenpartijen, die uniek zijn in Nederland maar ook uniek in de hele wereld. Ze kunnen alleen ontstaan boven een polderlandschap zoals dat van het Groene Hart.

Van de schrijvers in het Groene Hart zijn vooral Herman de Man met 'Het wassende water' en Nescio met 'Titaantjes' bekend.

Cultureel erfgoed in het Groene Hart

Cultureel erfgoed noemen we de nalatenschap van vorige generaties in de vorm van bouwwerken, overblijfselen van bewoning en bedrijvigheid, bewerkingen van het land door het graven van sloten en kanalen, het maken van dijken, het bouwen sluizen en stuwen en het bestemmen en het inrichten van de openbare ruimte.
Dit culturele erfgoed is in het Groene Hart in ruime mate aanwezig.

De Romeinse tijd (60 voor Chr. - 200)
Uit deze tijd vinden we resten van forten en wallen (bij Vechten (U) en Zwammerdam (ZH) en uit restanten van stenen gebouwen, bijvoorbeeld onder de gebouwen rondom het Domplein in Utrecht. Ook zijn er uit deze tijd gebruiksvoorwerpen gevonden, sierraden en munten, maar ook walbeschoeiing en zelfs de resten van een houten boot (125 na Chr.) in de nieuwbouwwijk de Leidse Rijn bij de Meern.

De Vroege Middeleeuwen (500-1100)
De meeste huizen in deze periode waren van hout. Daarvan zijn er geen (resten) bewaard gebleven.
Wel vinden we nog een aantal stenen gebouwen uit deze vroege periode, bijvoorbeeld de kastelen Slot Loevestein en het Muiderslot.
Ook vinden we nog locaties waar versterkte huizen (kastelen) gestaan hebben, bijvoorbeeld de restanten van Kroonenburg bij Loenen aan de Vecht.

In de periode van 1000 tot 1300 worden natte delen van het Groene Hart omdijkt en drooggemalen met eenvoudige windmolens, waardoor een fijnmazig stelsel van polders ontstaat. Botshol in de gemeente Ronde Venen kent een goed bewaard gebleven polderstructuur.

De late Middeleeuwen (1200 -1500)
De verstedelijking van het Gewest Holland en het Bisdom Utrecht neemt sterk toe. Uit deze periode zijn nog enkele houten huizen bewaard zoals het oudste huis van Amsterdam in de Begijnhof. Langs de rivieren vinden we restanten van steenbakkerijen waar van rivierklei bakstenen gebakken werden. Dordrecht is de oudste stad van Holland en de belangrijkste stad in het Graafschap Holland. De steden bouwen steeds meer versterkingen om zich te kunnen verdedigen, er worden wallen, muren en poorten gebouwd en grachten gegraven. Huisnijverheid groeit uit tot kleinschalige industrie: aardewerk en pijpenmakerijen in Gouda, zilversmeden in Schoonhoven en lakenweverijen in Leiden.

De zestiende eeuw
De gewesten verenigen zich onder leiding van Willem van Oranje. Ontevredenheid binnen de Rooms Katholieke Kerk leidt tot onder meer de afscheiding onder Luther. De beeldenstorm (1566) vernietigt veel cultureel erfgoed. De economie blijft groeien.
De Oostzeehandel levert grote winsten op en later, na de oprichting van de VOC (1604) met zijn lucratieve handel in specerijen, neemt de welvaart explosief toe. In Gouda zijn uit deze periode oude handelshuizen en rijke patriciërswoningen bewaard gebleven, zoals het Admiraalshuis. Langs de oevers van de Beneden Merwede vinden we scheepswerven waar zalmschouwen gebouwd werden.

De zeventiende eeuw. De Gouden eeuw
Vanaf het begin van de zeventiende eeuw worden in Nederland vele sluizen en stuwen gebouwd voor de regulering van de waterhuishouding. Nergens in Nederland zijn op een relatie kleine oppervlakte zoveel sluizen en stuwen te vinden als in het Groene Hart Vele sluizen vertellen het verhaal van het ontstaan van het landschap Groene Hart, zoals wij dat thans kennen.

Na het beëindigen van de tachtigjarige oorlog (1648) komt er rust in het gewest. De welvaart neemt nog verder toe Langs de Utrechtse Vecht verrijzen de lusthoeven van de Amsterdamse regenten. Aan de fraaie herenhuizen, die gebouwd zijn in de 16de en 17de eeuw, ziet men dat het met de zelfstandige boeren goed ging.
Om de vijanden van het lijf te houden wordt de Oude Waterlinie gebouwd Tussen de vestingsteden Naarden/Muiden, Woerden, Montfoort, Schoonhoven en Gorinchem kunnen de polders onder water gezet worden Het goed bewaarde fort uit deze Oude Waterlinie is het fort Wierickerschans bij Bodegraven. Na het rampjaar 1672 is de Gouden eeuw voorbij.

De achttiende eeuw
De economie krimpt en op het platteland ontstaat armoede.
Uit deze periode is , behalve de wind- en watermolens-weinig specifiek cultureel erfgoed bewaard gebleven.

De negentiende eeuw
In de tweede helft van de 19de eeuw moderniseert Nederland. In en rondom het Groene Hart ontwikkelt zich de (zware)industrie in de steden, maar ook langs de vaarwegen. De eerste schoorstenen van de melkfabrieken verschijnen als nieuwe iconen van de vooruitgang in het Groene Hart. Oude rivieren, zoals de Gouwe uit de vijftiende eeuw, worden gekanaliseerd. Het spoorwegnet breidt zich uit.
Via het water en het spoor worden de steden met elkaar verbonden (Gouda- Amsterdam, Gouda Haarlem).Oude wijken in de steden met smalle steegjes, waar nauwelijks zonlicht te zien is worden niet meer verantwoord geacht en vervangen door straten met portiek- en etagewoningen.

De twintigste eeuw
De industriële en technische ontwikkelingen gaan in snel tempo door Nieuwe uitvindingen, zoals luchtvaart, vinden hun toepassing. Schiphol, in de drooggelegde Haarlemmermeer (1852) is het centrum van de luchtvaart. Tijdens de Tweede Wereldoorlog wordt veel cultureel erfgoed vernietigd. Na de oorlog, in de tweede helft van de 20de eeuw volgt de wederopbouw en wordt de economie weer op gang gebracht.
De verstedelijking van het platteland in het Groene Hart neemt toe, niet alleen rond de grote steden, maar ook bij de kleine kernen.
Een opmerkelijke intensieve bebouwing ontstaat in de oude dorpen langs de Gouwe, van Gouda van Waddinxveen en Boskoop tot aan Alphen aan den Rijn.

Belangrijke historische gebeurtenissen in het Groene Hart

De Oude Hollandse Waterlinie
Einde zestiende eeuw verkeerde de jonge Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden in oorlog. In 1589 zochten de gewesten Holland en Utrecht naar mogelijkheden om hun grondgebied zo effectief mogelijk te verdedigen. Door optimaal gebruik te maken van de geografische mogelijkheden zou het grondgebied met zo weinig mogelijk manschappen maximaal verdedigd kunnen worden. Hollandse zuinigheid werd gekoppeld aan inventiviteit van de polderbewoners en hun kennis van Water.
Na enige verkenningen werd gekozen voor een Waterlinie met de Vecht als uitgangspunt.

De Oude Waterlinie is ook van groot belang geweest voor de instandhouding van de Republiek en de nationale identiteit. De Oude Waterlinie ligt in het – natuurwetenschappelijk fraaie- veenweidegebied, waarbij diverse relicten ervan uitstekend bewaard zijn gebleven, zoals de Dubbele en Enkele Wiericke en de Wierickerschans, maar ook de vestingsteden als Schoonhoven, Oudewater en Woerden.

In oorlogstijd konden de grote gebieden tussen de Merwede, de Lek en de Hollandsche IJssel onder water worden gezet. Op kleinere schaal gebeurde dat rondom de oude steden. In 1573 is dat te laat gedaan rondom Oudewater, met als gevolg de Oudewaterse Moord.

Het papieren plan werd in 1629 uit de kast gehaald en de zogenaamde Utrechtse Waterlinie werd in staat van gereedheid gebracht.
De Oude Hollandse Waterlinie was ontstaan. Die liep van Muiden in het Noorden tot Gorinchem in het zuiden.

Velen kennen 1672 als een Rampjaar voor Holland. Overzee werd de Republiek bedreigd door de Engelsen, in het Oosten naderde 'Bommen Berend' en vanuit het Zuiden rukten de Fransen op.
Dankzij de inundaties van de Oude Hollandse Waterlinie door Prins Willem III in 1672 werd de Franse opmars gestuit en kon de vijand worden terug gedreven. Te diep voor de paarden, te ondiep voor boten.
In 1672 werd ook Groningen ontzet. Elk jaar wordt nu nog op 28 Augustus Groninger Ontzet gevierd. Het Groninger Ontzet is ook wel bekend als "Bommen Berend" naar de bisschop van Munster, die in dat jaar de stad belegerde.

Militair historisch is het gebied ook belangrijk. Enerzijds zien we er de oude vestingwerken nog terug, anderzijds is dit het enige gebied in West Europa waar het water als militair verdedigingsmiddel werd ingezet.

De Waterlinie schoof in latere jaren naar het Oosten op om ook de stad Utrecht goed te kunnen verdedigen. Dat werd de Nieuwe Hollandse Waterlinie. Deze waterlinie zou ruim 300 jaar dienst doen als hoofddefensielinie van ons land. Het is het grootste en duurste infrastructurele project ooit in Nederland uitgevoerd.

Aanhouding Wilhelmina van Pruisen (1787)

De patriotten, onder leiding van De Lange van Wijngaerden wisten de koets van Wilhelmina van Pruisen in 1787 bij de Goejanverwellesluis aan te houden. Wilhelmina werd met een klein bootje de rivier overgezet en wachtte daarna tevergeefs op toestemming oom door te mogen reizen naar Den Haag. De Lange van Wijngaarden woonde vele jaren aan de Westhaven in Gouda, in het pand waar later de Kamer van Koophandel in gevestigd zou worden.
Wilhelmina van Pruisen was getrouwd met onze Stadhouder Willem V.
Zij riep de hulp in van haar broer de Koning van Pruisen, Frederik Willem II. Die stuurde 20.000 manschappen. De Pruisen sloegen de patriottische opstand bij de Goejanverwellesluis in Hekendorp neer.
Zoals gebruikelijk in die tijd werd er daarna – zodra de orde hersteld was - een strafbelasting opgelegd. Met dat geld heeft Frederik Willem II de Brandenburger Tor in laten bouwen (1788 -17910). Dat gedenkteken in Berlijn is dus gebouwd met gelden die betaald werden door de bewoners van het Groene Hart.

En nu

Bedreigingen
Het open natuurlijke, groene landschap zoals we het Groene Hart thans ervaren, kent eigentijdse bedreigingen.

- een veelheid aan plannen voor nieuwe bedrijventerreinen en bouwlocaties
- de aanleg van nieuwe wegen en verdubbeling van bestaande wegen
- de verdergaande schaalvergroting van boerenbedrijven met minder aandacht voor natuur en landschap
- stagnatie bij de aankoop van grond voor de aanleg van nieuwe natuurgebieden en recreatiegebieden
- milieuproblemen door verhoogde CO_2 uitstoot en fijnstof concentraties
- peilverlaging van het veenweidegebied, waardoor de maaivelddaling niet wordt afgeremd.

Bescherming is wenselijk

Er zijn argumenten te over om het Groene Hart zoals we dat thans kennen, te beschermen:

- voor het behoud van het unieke karakter van dit grootste aaneengesloten veenweidegebied in Europa;
- omdat het als groene long belangrijk is voor de leefbaarheid in de Randstad;
- omdat het voor bewoners en direct omwonenden een uniek natuur en recreatiegebied is;
- veel belangrijke culturele zaken, maar ook ecologische zaken en landschappelijke elementen zijn niet reproduceerbaar.

Beschermen is op vele wijzen mogelijk ook door hergebruik en compacter bouwen van woongebieden en bedrijfsterreinen zodat het poldergebied worden gespaard, een poldergebied met actieve veenweidenboeren, koeien en veel natuur met een open landschap.

Stichting Groene Hart

In 1997 is de stichting Groene Hart Magazine opgericht met als doel de aandacht te vestigen op dit unieke landschap.
Deze stichting is in 2002 opgevolgd door de Stichting Groene Hart.
In de eerste statuten van de stichting staat te lezen: Het Groene Hart moet open blijven en zich verder ontwikkelen tot een groene long, als natuur- en recreatiegebied en vooral als duurzaam landbouwgebied voor voedselproductie. Dan is er geen plaats voor steeds grotere uitbreiding van de woningbouw en bedrijfsterreinen. Wel is er plaats voor behoud en uitbreiding van waardevolle landschappen in de laag gelegen polders. Hinderlijke bedrijvigheid van transportbedrijven, grootschalige productiebedrijven moet verdwijnen of verplaatst worden. Dat beeld vormde het uitgangspunt voor de nieuwe stichting. Het kwam op aan dit Groene Hart duurzaam te beheren en te gebruiken, nu en in de toekomst.

0000000000000000000

Hoofdstuk 2

Stichting Groene Hart Magazine

Een promotiestichting

Wat vooraf ging
Sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw is men in Nederland gaan inzien dat monumenten van bedrijf en techniek, naast die van kerken en kastelen, ook onze aandacht verdienen. Fabrieksgebouwen, pakhuizen, gemalen, bruggen e.d. worden sedertdien steeds meer erkend en herkend als waardevol te bewaren monumenten.
In 1983 publiceerden Bernt Feis en Peter Nijhof hun boek: 'Bedrijfsmonumenten in het Groene Hart van Holland' (1983).
Zij concludeerden daarin dat industrieel erfgoed zonder tegengas uit het beeld van stad en land zou verdwijnen. Dat werd voor hen een reden om in **1983** de **Stichting Bedrijfsmonumenten Midden Holland** (SBMH) op te richten. Taak van die stichting was: inventarisatie en documentatie van het Industrieel erfgoed Midden Holland. Na enige jaren realiseerden zij zich dat het in kaart brengen van dergelijke bedrijfsmonumenten de belangrijkste activiteit betekende voor het behoud ervan.

Peter Nijhof begon in 1985 met de "Wiau" (een Werkgroep voor industriële archeologie Utrecht). Vanuit deze werkgroep ontstond in **1995 de Utrechtse Stichting voor het Industriële erfgoed** (USINE).
Toen aansluitend veel – vooral actieve - leden van de SBMH de overstap maakten naar de USINE en binnen de SBMH ook het draagvlak verminderde voor een grote betrokkenheid bij het Industriële erfgoed oordeelden Peter Nijhof en Bernt Feis in 1997 dat het tijd werd een nieuwe club met ruimere doelstelling dan alleen het industriële erfgoed op te richten. Zij zochten een breder kader en vonden dat de bedrijfsmonumenten "in hun landelijke context" uitgangspunt moesten worden. Het industrieel erfgoed, vertegenwoordigd in de oude bedrijfsmonumenten, werd drager van een lokale of regionale identiteit. Plaatsen en regio's kregen mede daardoor een eigen identiteit, een eigen karakter. Aangevuld met andere lokale of regionale karakteristieke eigenschappen en religieus-, culinair-, of folkloristisch erfgoed, kon zo een specifieke lokale of regionale identiteit ontstaan. Dat gaf de plaats of de regio een eigen ziel, waar je een verhaal over kon vertellen.
Vanuit die gedachte resulteerde het initiatief om niet langer alleen de bedrijfsmonumenten als cultureel industrieel erfgoed, maar ook het landschap, de natuur ren het milieu als uitgangspunt te kiezen.

Zij besloten in 1997 een **Stichting Groene Hart Magazine** (SGHM) op te richten.

De voormalige stichting Bedrijfsmonumenten Midden-Holland (SBMH) is, zoals beschreven in de notulen van de bestuursvergadering van 16 november 2000, eind 2000 opgeheven. De opheffing ervan wordt gemotiveerd met de constatering dat het doel bereikt was. Lopende zaken van de stichting werden overgenomen door de nieuwe stichting: de Stichting Groene Hart Magazine. Zo kreeg ook de boekenserie 'Het Groene Hart in Bedrijf', een boekenserie van de SBMH, zijn vervolg in de nieuwe stichting.
De archieven van de SBMH berusten in het RHC (Regionaal Historisch Centrum) Rijnstreek en Lopikerwaard in Woerden. In de beschrijving ervan in het archief wordt de Stichting Groene Hart de rechtsopvolger van de SBMH genoemd.

Het begin
De Stichting Groene Hart Magazine ontstond statutair op 28 november 1997. Aan de wieg van de stichting stonden: Herman Rutten, Bernt Feis en Marjo van Loon. Na enkele maanden trad ook Peter Nijhof toe als bestuurslid. Ook journalist Wim Knol werden bij het initiatief betrokken.

**** Alleen als je iets kent kun je ervan gaan houden ****

Doel van de nieuwe stichting was: een magazine uit te geven, gericht op het behoud van het karakter van het Groene Hart, met al zijn cultuur-, natuur-, landschaps- en milieuwaarden in hun onderlinge samenhang.

**** Alleen als je van iets houdt wil je het bewaren en ben je bereid het te beschermen ****

De stichting wilde dat doel bereiken door het uitgeven van publicaties en verder het organiseren van congressen en manifestaties. Daarnaast konden andere activiteiten georganiseerd en gestimuleerd worden. Documentatie kon worden verzameld en publicaties zouden kunnen worden verzorgd: alles gericht op het behoud van het karakter van het Groene Hart.

Publicaties
Na vele voorbereidingen is een deskundige redactie samengesteld voor de uitgave van een glossy magazine: het **Groene Hart Magazine**.
Het 0-nummer verscheen in een oplage van 3000 exemplaren op 14 februari 1999. Het Magazine werd door het publiek positief ontvangen.

Het daaropvolgende nummer: nr.1 van het Groene Hart Magazine kende daarom een oplage van 10.000 exemplaren. Het verscheen op 30 oktober 1999 en werd gepresenteerd in hofstede Watersnood, bekend uit de roman Het Wassende Water van Herman de Man.
Het werd aangeboden aan de biograaf van Herman de Man, Henk Provée. Vooral een reportage over de Moordrechtse Fun4Two zorgde voor een maximale attentiewaarde.

Al na een jaar bracht de relatieve onervarenheid met het uitgeven van publicaties de stichting in financiële problemen. De kosten waren hoger dan geraamd, er werd minder subsidie verkregen dan verwacht. Ook de advertentiebijdragen bleven achter. De ambities moesten worden bijgesteld.
Veel energie was gestoken in het uitgeven van de eerste nummers van het Groene Hart Magazine. De uiteindelijke resultaten werden als teleurstellend ervaren. De Stichting Groene Hart besloot daarop in 2000 de uitgave van het Groene Hart Magazine te stoppen en te bezien hoe die uitgave op een andere wijze voortgezet zou kunnen worden.

Eerst werd gezocht naar mogelijkheden een derde instantie als uitgever te interesseren. Een van de bestuursleden (Bernt Feis) richtte daarom een nieuwe stichting op: een **Stichting Groene Hart Producties**; een ander bestuurslid (Wim Knol) koos voor een eigen BV: **Groene Hart Magazine BV.**
Beide partijen deden voorstellen om de uitgave van het Groene Hart Magazine over te nemen.
Het bestuur koos voor de Stichting Groene Hart Producties.

Op 19 september 2000 volgde een statutenwijziging van de SGHM, waarbij alle rechten van het Magazine en ook de exploitatie (incl. lopende verplichtingen) werden overgedragen aan de Stichting Groene Hart Producties.

Financieel bleef de stichting Groene Hart Magazine wel verantwoordelijk voor de uitgaven van nieuwe nummers.
In 2000 verschenen twee nummers van het Groene Hart Magazine, in 2001 drie en in 2002 nog twee.
GHP zag daarop ook geen mogelijkheden om de uitgave voort te zetten.
De uiteindelijke kosten voor de Stichting bleven onoverkomelijk hoog, waarop het bestuur op 20 juli 2002 besloot de uitgave van het Magazine geheel te stoppen. In 2003 verschenen geen nummers.
Vanaf 2004 zijn daarop alle rechten en het abonneebestand overgedragen aan de BV Groene Hart Magazine van Wim Knol.
Deze laatste zou daarop nog meerdere nummers in eigen beheer uitgeven. Zijn glossy blad Groene Hart Magazine verscheen voor het laatst in januari 2005 (no 14).

Vrienden/donateurs
In 2000 wordt voor het eerst gesproken 0ver 'vrienden van het Groene Hart'. Op basis van vrijwilligheid wordt hen gevraagd jaarlijks een donatie van Hfl 15,= te doen. Een van de vrijwilligers in de stichting, Rijk Verwoerd, zette in 2001 een actie op om extra *Vrienden van het Groene Hart* te werven. Ruim 800 nieuwe donateurs meldden zich via blauwgroene antwoordkaarten: een ongekend succes. I

Wandelingen en excursies
De stichting gaf aandacht aan de vrienden door hen het kwartaalblad Groene Hart Magazine gratis aan te bieden. Vanaf 2001 werd jaarlijks ook deelname aan één of twee excursies of wandelingen aangeboden.
De eerste excursie vond plaats op 9 juni 2001 met een bezoek aan het Boomkwekerijmuseum in Boskoop. Zie bijlage 4. Deelnemers waren vooral donateurs en lezers van het Groene Hart Magazine.

Andere activiteiten
Vanaf 2001 worden ook de eerste publieksactiviteiten ontwikkeld.
Op 25 en 26 juni 2001 is er een Congres in de Goudse Schouwburg met als thema: Bedrijfsleven en Overheid. Congressen en manifestaties zouden ook de volgende jaren systematisch geprogrammeerd worden in het activiteitenplan van de stichting. (Bijlage 3)

In 2002 werden ook andere bestaande activiteiten gecontinueerd zoals het verzamelen van documentatie- en fotomateriaal. Ook nieuwe publicaties bleven verzorgd worden door de Stichting Groene Hart Magazine. Het doel bleef onverkort gericht op het behoud van het karakter van het Groene Hart.

Aan het einde van 2002 maakte de stichting de balans op en ging orde op zaken stellen:
- Met het uitgeven van een eigen Groene Hart Magazine was in de ogen van het bestuur een goede aanzet gegeven voor de promotie van het Groene Hart. Bij het publiek, maar vooral bij de overheid kreeg het gebied volop aandacht;
- Het zelf verder uitgeven van dat eigen Magazine was financieel niet haalbaar gebleken. Om die reden had het bestuur besloten de uitgave ervan te stoppen en de rechten aan derden over te dragen;
- Na overdracht van alle rechten in 2002 trekken de Stichting Groene Hart Magazine en Groene Hart Magazine BV gescheiden op.
- De stichting had wel het recht bedongen om bij die nieuwe uitgever enkele pagina's te mogen wijden aan de eigen stichtingsactiviteiten;
- Veel activiteiten van de stichting waren in 2002 geslaagd dank zij de goede samenwerking met de BV Groene Hart Magazine.

Nu komt er ook ruimte om te denken aan andere activiteiten.
Zo worden er voorbereidingen getroffen voor een promotieprogramma, waaronder de Nota Vaarwegen in het Groene Hart. Als nieuwe publicaties verschenen Holland in touw en Schoonhoven in bedrijf. De ontwikkeling van toeristische routes in het Groene Hart werd in gang gezet.
Er werden voorbereidingen getroffen voor het eerste grote Congres: DUON, over de DUurzame ONtwikkeling in het Groene Hart.
Geheel 2002 stond in het teken van Groene Hart Manifestaties. Op Fort Wierickerschans werd het Groene Hart Manifest ondertekend.
De stichting nam zitting in diverse overlegorganen in het Groene Hart.

Bestuur SGHM
Samenstelling van het bestuur: zie bijlage 1

Raad van Advies
In 2000 stelt het bestuur een Raad van Advies in om het bestuur te adviseren. Samenstelling van de Raad van Advies zie bijlage 1

Een nieuwe naam
In 2002 besluit het bestuur de Stichting Groene Hart Magazine statutair een nieuwe naam te geven en wel **Stichting Groene Hart** om zo aan te geven dat de activiteiten van de stichting, oorspronkelijk gericht op het uitgeven van een magazine, zich hadden verbreed over meerdere werkterreinen, met name het uitgeven van boeken en het organiseren van manifestaties en congressen.

OOOOOOOOOOOOOOOOOOO

Hoofdstuk 3

Stichting Groene Hart

Oprichting Stichting Groene Hart
Met wijziging van de statuten op 17 maart 2003 is ook de naam van de stichting Groene Hart Magazine gewijzigd in **Stichting Groene Hart.**

Statuten en doelstelling
In de statuten van 17 maart 2003 wordt het doel van de stichting omschreven als: het geven van voorlichting en het organiseren van (publieksgerichte) activiteiten met betrekking tot ontwikkelingen gericht op het duurzame behoud van het karakter van het Groene Hart, met al zijn cultuur-, natuur-, landschaps-, en milieuwaarden in hun onderlinge samenhang.

In **2005** volgt een tweede statutenwijziging en wordt een Raad van Advies in de Statuten opgenomen.

In **2012** wordt aan de doelstelling de bescherming van het Groene Hart toegevoegd. "De Stichting Groene Hart zet zich in voor de bescherming van het Nationaal Landschap Groene Hart en wil het karakter van het Groene Hart behouden, met al zijn cultuur-, natuur- en landschapswaarden in hun onderlinge samenhang."
De accenten liggen op duurzaam behoud en bescherming. Dat sluit geleidelijke ontwikkeling niet uit.

Bij de Statutenwijziging in **2016** wordt het doel bijgesteld en omschreven als: De stichting heeft ten doel om de waarden van het Groene Hart te behouden en te ontwikkelen. Zij stimuleert sociaaleconomische en sociaal-culturele ontwikkelingen die bijdragen aan de vitaliteit van het Groene Hart en besteedt daarbij in het bijzonder aandacht aan de agrarische sector, die nog steeds een belangrijke drager is van het landschap. De stichting zal in het bijzonder ontwikkelingen stimuleren die bijdragen aan een duurzame ontwikkeling van het landschap.
De min of meer actieve bescherming van het landschap, zoals in de statuten uit 2012 geformuleerd, verdween.

Over de wijze waarop dat doel wordt nagestreefd is het bestuur duidelijk:
De Stichting zet het Groene Hart op de kaart:
- door onderzoek, door inventarisatie en documentatie en door publicaties gericht op het brede publiek (bijv. boeken en magazine)
- door het organiseren van manifestaties, symposia en congressen over actuele thema's als duurzaam ondernemen, compact bouwen en krimp en klimaat projecten over industrieel er agrarisch erfgoed
- door het organiseren van excursies
- door inspraak en overleg met overheden.

Informatie over en promotie van het Groene Hart hebben steeds centraal gestaan. In de periode 2012 – 2016 heeft de stichting zich ook activiteiten ten doel gesteld ter bescherming van het Groene Hart. Na 2012 worden publieksactiviteiten ontwikkeld waarbij met name de bevolking betrokken wordt bij de bescherming, het behoud en de ontwikkeling van het karakter van het Groene Hart.
In 2016 volgde een nieuwe statutenwijziging, na fusie met de Stichting Groene Hart Kloppend Hart.

Bestuur
Vanaf het begin ontwikkelde de stichting een structuur met eigen bevoegdheden voor een Algemeen- en een Dagelijks Bestuur, waarbij beoogd werd dat de afzonderlijke bestuursleden de directie actief zouden ondersteunen. Dat laatste kwam de laatste tien jaren slechts marginaal tot zijn recht.
Om de onderscheiden werkterreinen tot hun recht te laten komen worden specialisaties benoemd waarbij bestuurders met dat specialisme worden aangetrokken op bijvoorbeeld de terreinen van milieu, landbouw en planologie.

Ambassadeurs
In 2006 is het fenomeen ambassadeur in het leven geroepen. Zij zouden een actieve rol krijgen bij de vertegenwoordiging van de Stichting bij lokale, regionale en landelijke besturen en bij koepelorganisaties en overige landelijke netwerken
In 2007 is Herman Rutten, oud bestuurder- benoemd tot ere-ambassadeur.
In 2009 besloot het bestuur de actieve functie van de ambassadeurs te bevriezen. Feitelijk had de functie geen meerwaarde meer voor de stichting, de ambassadeurs werden adviseurs.
In 2014 zijn Ron Gast (13 jaar voorzitter), Janny Knoop - de With (12 jaar secretaresse) en Wim van Boxmeer(9 jaar penningmeester) tot ere-ambassadeurs benoemd.

Adviseurs
Meerdere adviseurs van de Stichting Groene Hart Magazine traden toe als adviseur bij de Stichting Groene Hart. (Zie bijlage 1)

In 2014 besloot het bestuur om de functie van adviseur meer inhoud te geven en tweemaal per jaar met de adviseurs overleg te voeren over de inhoud van de adviesfunctie en de bijdragen die zij kunnen leveren aan de ontplooiing van het Groene Hart.

Adviesraad
De stichting kende lange tijd een adviesraad, overgenomen uit de Stichting Groene Hart Magazine. Die adviesraad werd in 2008 opgeheven, doch in 2013 weer in ere hersteld.

Donateurs
Reeds in 2000 meldden zich de eerste 'vrienden van het Groene Hart' bij de toenmalige Stichting Groene Hart Magazine. Met kleine bijdragen werd de Stichting Groene Hart Magazine (Hfl 15,= per jaar) en later de Stichting Groene Hart (€ 15,= per jaar) gesteund. Ingaande 2017 is de donateursbijdrage vastgesteld op € 20,00 per jaar.
Vanaf april 2004 begon de Stichting Groene Hart actief donateurs te werven. In 2017 kent de stichting ca 2000 betalende donateurs, terwijl vele anderen bijdragen leveren aan de groei van de stichting of zich als vriend van het Groene Hart profileren.

Huisvesting
Vanaf de datum van oprichting (2002) kon de Stichting Groene Hart ruimten huren in de Brediusschuur, eigendom van de gemeente Woerden, doch in beheer bij de Brediusstichting.

De Stichting Groene Hart 'huurde' van de Brediusstichting. In 2009 besloot de gemeente Woerden dat de NME, een milieuafdeling van de Gemeente, intrek zou nemen in de Brediusschuur. Overleg over gezamenlijk gebruik leverde geen resultaten op.

Per 1 mei 2009 verhuisde de Stichting daarop naar het Groene Hartplein, de station-traverse Noord in Woerden. Daar kwam tevens een klein bezoekerscentrum annex Groene Hart meeting point.
Een tweede informatie- en bezoekerscentrum verrees van 2009 tot 2012 in de Reeuwijkse Hout: de Hartloper, van waaruit tal van excursies en culturele activiteiten werden georganiseerd.
Vanaf 1 oktober 2012 bevindt het administratieadres van de stichting zich in de bibliotheek in Woerden aan de Meulmansweg. De Stichting heeft er de Groene Hartwinkel in ondergebracht. Daar bevindt zich ook het TIP (Toeristisch Informatiepunt) van Woerden. Enkele ruimten in de station traverse bleven gehuurd worden.
Op initiatief van de Stichting Groene Hart en Woerden Marketing is zijn vanaf 1 januari 2016 het TIP (toeristisch Informatie Punt) en de Groene Hart winkel samengevoegd tot TIP-winkel Groene Hart.
Het ontmoetingscentrum in het Groene Hart Plein is op 1 oktober 2017 verlaten en verhuisd naar de Houttuinlaan 4 in Woerden.

Huishoudelijk Reglement
Het bestuurlijk handelen is in 2005 in een Huishoudelijk Reglement vastgelegd. Kleinere wijzigingen van dat reglement volgden in 2007, 2011 en 2015.

Logo
Het logo van de Stichting Groene Hart is in 2001 ontworpen door de Haastrechtse vormgeefster Josefien Versteeg. Het bestaat uit een contour van het gebied van het Groene Hart, waarbinnen zij visueel de weilanden, sloten, dorpen en de wolkenlucht heeft willen verbeelden.
De dorpen met boerderijen en kerken staan voor het behoud van de cultuur, de wolkenlucht, de weilanden en het water voor het behoud van het milieu en het landschap.

Het logo was 'geleend' van Gras en Wolken, waarmede getracht was in 2005 een fusie tot stand te brengen. Dat kon toen niet gerealiseerd worden en bleef beperkt tot een nauwer samenwerkingsverband. Wel nam Wiek Röling, bestuurslid van Gras en Wolken zitting in het bestuur van de Stichting Groene Hart en traden twee andere bestuursleden: Bram van der Vlugt en Joop Verheul toe tot de Adviesraad.

Aanvankelijk bevond zich in het logo een detaillering met dorpen, boerderijen en kerken, maar die werd later weggelaten. In 2006 discussieerde het bestuur over een nieuw logo, een symboliek met weiland en slootjes, een hek met een grutto en een koe in de wei er in dat alles onder een strakblauwe lucht.

Daarna volgde een versimpeling met alleen een kikker of een plantje in de vorm van een hartje. Eindconclusie was echter: “we laten alles zoals het was”.

Oude Logo

Nieuwe Logo

Na de fusie met Groene Hart Kloppend Hart in 2016 is het logo aangepast. Het is een letterlogo geworden, geïnspireerd op het officiële Groene-Hart-logo, met pay-offs in diverse kleuren, zoals groen (algemeen), blauw (waterlinie) en rood (Kwaliteitsatlas).

Stichtingsprofiel
Door de jaren heen ontwikkelde zich een eigen stichtingsprofiel.
De stichting is daarbij een onafhankelijke, publiekgerichte organisatie met als speerpunten: informatieverstrekking en beleidsbeïnvloeding.
De Stichting Groene Hart is de ambassadeur van de bewoners van het Groene Hart.

Corebusiness
Als corebusiness werd gezien:
- Partijen samen brengen ter bescherming van het Groene Hart;
- Opkomen voor de kwetsbare waarden van het Groene Hart;
- Gesprekspartner zijn voor het Groene Hart en zo beleid beïnvloedend organisaties benaderen;
- De overheid houden aan eigen uitgestippeld beleid;
- Bij het publiek kenbaar maken dat het Groene Hart iets is om je druk over te maken.

Bij dat alles is de stichting niet het doel maar het middel om dat te bereiken.

Werkterrein
Het werkgebied is het Nationaal Landschap Het Groene Hart en in samenhang daarmee de daaromheen gelegen stedelijke agglomeraties.
Grofweg kan ook gezegd worden: het gebied tussen de vier grote steden Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam

Organisatie
De stichting kent een bestuur en wordt ondersteund door adviseurs.
Het uitvoerende werk wordt verricht vanuit een stichtingsbureau en staat onder leiding van de directeur. Vanaf 2013 wordt Bernt Feis aangesteld als projectdirecteur die bij de uitvoering van projecten projectcoördinatoren en andere medewerkers aanstuurt.
De stichting wordt in het geheel door vrijwilligers gerund, soms met ondersteuning van zzp-ers of freelancers.

Beeld van ontwikkeling van de stichting door de jaren heen:
De eerste tien jaren (2002 - 2012) profileerde de stichting zich als promotiestichting. De activiteiten waren: het uitgeven van publicaties en het beheer en onderhoud van de culturele waarden van het Groene Hart. Van 2012 – 2016 kwam daar een nieuwe activiteit bij: bescherming van het Groene Hart. Tevens richtte de stichting haar blik op het verleden en stonden de geschiedenis en ontwikkeling van het Groene Hart in publicaties en projecten op de voorgrond.

15 jaar Stichting Groene Hart
Op 10 november 2012 vond een jubileummanifestatie plaats in de Lutherse kerk in Woerden. Kort werd teruggeblikt op 15 jaar Stichting Groene Hart. Prof. Dr. Arnold Heertje hield een inleiding over economie en ecologie.
Het geheel werd omlijst door een Prinsenconcert, ten gehore gebracht door Ensemble de la Paix en de sopraan Annelies Prins.

In 2012 vond binnen het bestuur een heroriëntatie op eigen taak plaats. Dat resulteerde in diverse besluiten
- De stichting gaat zich positief kritisch opstellen richting derden.
- De stichting wil samenwerking met derden bevorderen
- Er komen nieuwe leden van het Dagelijks Bestuur, de zittende voorzitter, secretaresse en penningmeester dragen hun functies na drie/vier zittingsperioden over aan nieuw aangetrokken bestuursleden

Samenwerking met derden
Samenwerking met derden is altijd een belangrijke activiteit geweest voor de stichting. Zo werd samengewerkt met: Gras en Wolken, met Boerengroen, met Groene Hart Kloppend Hart, met de Milieufederatie Zuid-Holland, met de Groene Buffer, met LTO-Noord, Den Haeneker en het Natuur- en Recreatieschap Reeuwijkse Plassen.

De samenwerking met name met de Stichting Groene Hart Kloppend Hart werd vanaf 2015 geïntensiveerd. Dat leidde uiteindelijk in begin 2016 tot een fusie van de twee stichtingen. 'Bescherming' van het Groene Hart kwam op de achtergrond en thema's als cultureel erfgoed, natuur- en landschapsbehoud; toerisme en recreatie, plattelandseconomie, waaronder streekproducten en gebiedspromotie, kregen meer aandacht.
Het doel van de nieuwe stichting werd begin 2016 opnieuw omschreven als: De stichting heeft ten doel om de kwaliteiten van het gehele Groene Hart te behouden en te ontwikkelen en daarbij passende economische, culturele en sociale ontwikkelingen en activiteiten te stimuleren.
Een nieuwe Statutenwijziging volgde.

Promotie van het gebied is de belangrijkste taak.
Een van de grootste problemen daarbij is dat het Groene Hart, het gebied als totaliteit moeilijk als één gebied met één eigen identiteit beleefd wordt. Bij de promotie ervan wordt daarom veelal terug gegrepen naar onderdelen zoals de afzonderlijke dorpen en steden, de ontwikkeling en het vermarkten van de eigen streekproducten of de eigen oude ambachten. Ook kleinschalige recreatie zoals fietsen, wandelen, kanoën en watersport alsmede cultuurhistorisch toerisme zijn steeds als belangrijk ervaren.

De relatieve onmacht om het gebied als geheel te promoten is door de jaren heen binnen het bestuur steeds weer onderwerp van discussie geweest. Maar niet alleen het bestuur, ook andere instanties ervaren die onmacht. In een rapport van de ANWB en de Vereniging Vrijetijdslandschap Groene Hart West uit 2016 wordt dat onder meer expliciet verwoord. De daarin geformuleerde conclusie als zou 'de wil om het gebied echt op de kaart te zetten bij velen ontbreekt werd door de stichting nooit zo ervaren. Het was meer de onmacht om het gebied in zijn totaliteit te promoten. Wat de stichting de laatste jaren wel signaleerde was een afname van interesse bij provincies, gemeenten en bedrijfsleven om te participeren in Merk en Marketing van het Groene Hart. Daarom bleef de stichting continu activiteiten ontwikkelen om dat te doorbreken en gezamenlijk promotionele activiteiten te ontwikkelen

Het gezamenlijk activiteiten ontwikkelen had vooral resultaat in de periode 2012-2014 toen het accent bij de stichting ook lag op de bescherming en het behoud van het karakter van het Groene Hart.

Te noemen valt:
- de geplande verbinding A6-A9, de snelweg langs het Naardermeer is geschrapt;
- in De Grote Polder te Leiden-Zoeterwoude is de verstedelijking ervan geschrapt;
- in Gouderak/Stolwijkersluis is 9 ha bedrijventerrein bij het Veerstalblok geschrapt;
- een variant van de A 3 (de A 2,5), een snelweg door het Groene Hart tussen de A 2 en A4, is geschrapt;
- een windmolenpark met 4 turbines in Woerden bij Waarder is geschrapt;
- en het raadsbesluit voor een grootschalig industrieterrein Gorinchem Noord is dankzij een aangespannen beroepsprocedure door de Raad van State vernietigd.

Andere activiteiten

Andere activiteiten van de stichting vonden hun weerslag in:

- **publicaties** (bijlage 2)

Onder auspiciën van de Stichting Groene Hart is van 1999 tot 2002 het **Groene Hart Magazine** uitgegeven. De accenten lagen daarbij vooral op de promotie van het gebied. Van maart 2003 tot het eerste kwartaal 2010 verscheen de **Groene Hart Visie**, een driemaandelijks uitgave met ook veel informatie over de Stichting Groene Hart, waarbij belangenbehartiging eden belangrijk accent kreeg.

In het eerste kwartaal 2010 is het oorspronkelijke idee om het Groene Hart Magazine als glossy uitgave te laten verschijnen nieuw leven ingeblazen toen de kwartaaluitgave **Groene Hart Leven** als opvolger van de Groene Hart Visie verscheen. Met deze kwartaaluitgave konden weer vele aspecten van het Groene Hart bij het publiek onder de aandacht worden gebracht. Tevens was daarin ruimte vrijgemaakt om in een kleine katern nieuws over de stichting te vertellen. Groene Hart Leven richtte zich vooral op het bereik van het grote publiek.

In 2017 besloot het bestuur dit periodiek te beëindigen. In de lente van 2017 verscheen nummer 27 als laatste nummer.
Vanaf het tweede kwartaal 2004 gaf de stichting **De Groene Flits** uit. Deze digitale nieuwsbrief verscheen aanvankelijk elke maand, doch vanaf 15 september 2004 (nr 5) elke veertien dagen en vanaf 2009 elke week.
Daarin worden de ontwikkelingen in het Groene Hart vermeld en toegelicht. De Groene Flits werd periodiek aan ruim 7.500 abonnees toegezonden.

- **uitgave van boeken**

De stichting bracht vele boeken uit over een breed scala van onderwerpen die betrekking hadden op het Groene Hart (zie bijlage 2)

- **de uitvoering van Projecten** (bijlage 3)

- **Congressen en symposia**

Met congressen symposia en Manifestaties werd het brede publiek betrokken bij het Groene Hart. Sommige congressen hadden een thema dat het gehele Groen Hart betrof, zoals het DUON-congres (2003) of het Congres Krimp en Klimaat (2007 en 2009) en het congres over de Gastvrijheidseconomie (2014). Milieuprojecten zoals Winst uit Milieu (2013-2014) schonken aandacht aan het milieu.
Middels andere projecten, gelieerd aan de Oude Hollandse Waterlinie, kon de cultuurhistorie van het Groene Hart onder de aandacht worden gebracht.
Weer andere hadden het expliciete karakter van samenwerking met anderen zoals het meerjarenproject Samenwerken in het Groene Hart (2004), dat gericht was op het bundelen van de circa 500 natuur-landschaps- en cultuurorganisaties in het Groene Hart.
Tot de educatieve projecten kan gerekend worden Hollands Glorie, industrieel erfgoed in het Groene Hart (2005). Doel was om de kenmerkende bedrijvigheid van het Groene Hart in kaart te brengen, te beschermen en educatief/recreatief te ontwikkelen.
Een plan om een culturele tentoonstelling te organiseren waarin water en de bedrijvigheid aan het water centraal stonden vloeide logisch voort uit dit project.

Tot 2012 kon de financiering van projecten nagenoeg geheel gedekt worden uit subsidies van de overheid. Die subsidiestroom verminderde vanaf 2012 aanmerkelijk waarop het bestuur besloot meer marktwerkend te gaan denken. Businesscases worden opgezet met als inzet budgettair neutrale begrotingen. Toch is het werken met business cases niet het doel op zich, doch blijft het uitgangspunt dat de stichting zijn eigen ideële doel als hoogste prioriteit dient na te streven.

De stichting heeft door de jaren heen ruime ervaring opgedaan met het organiseren van meerjarenprojecten, zoals het project educatieve katernen en het DUON-project (duurzame ontwikkeling).

In 2009 startte een nieuw meerjarenproject: informatiepunt Reeuwijkse Hout in Reeuwijk 'de Hartloper'. Een demontabel informatiekantoor, annex kantoorruimte, werd ingericht onder de naam: de Hartloper. Daarin werd ook het informatiepunt 'Punt' ondergebracht. Het project moest na drie jaren worden gesloten, omdat het Recreatieschap Reeuwijkse Plassen de exploitatiesubsidie niet langer wilde voort zetten.
De in De Hartloper opgezette tentoonstellingen over flora en fauna van het gebied trokken vele bezoekers.
Op 1 oktober 2012 sloot de stichting de deuren van de Hartloper.

Vijf andere meerjarenprojecten vergden veel energie van de stichting, maar werden door het publiek erg gewaardeerd en leverde veel goodwill op voor het Groene Hart

Zes jaar achtereen (2008 -2013) zijn zomerfestivals gehouden, de eerste jaren onder het thema 'Het Leger langs de Linies' en de laatste jaren onder het thema 'De Prinsenroute' , waarbij in het gebied tussen Gorinchem en Muiden diverse activiteiten met betrekking tot het Groene Hart ontwikkeld werden.(2008 – 2017)

Via het project Merk en Marketing (2014), waarbij ook de afzonderlijke gemeentes in het gebied en de drie provincies betrokken werden is het Groene Hart direct bij het publiek onder de aandacht gebracht

Milieuprojecten, met name Winst uit Milieu (2013- 2014) schonken aandacht aan het milieu in het Groene Hart,

Diverse projecten rond het thema van de Oude Hollandse Waterlinie (OHWL) (2014) schonken aandacht aan de historische betekenis van de Oude Hollandse Waterlinie.
De Prinsenmaand was vanaf 2014 een cultureel na-zomerfestival waarbij de gehele maand september de Oude Hollandse Waterlinie en haar vestingsteden in het zonnetje werd gezet.

- **het houden van Manifestaties**
De Stichting organiseerde vele manifestaties, vaak onder de titel Groene Hart manifestatie of Groene Hart Manifest (sept 2002). Ook is een tournee en congres georganiseerd over duurzame ontwikkeling. (DUON 2003)
In het verlengde daarvan lag het congres over de waterproblematiek:
Het Groene Hart onder water (mei 2004).

Vaak ook werden werkconferenties georganiseerd over thema's als natuurontwikkeling (Reeuwijk 2003) en Herbestemming industrieel erfgoed met symposia (Gouda maart 2004). In 2008 verscheen een Groene Hart Manifest. In 2013 eveneens ter voorbereiding op de Gemeenteraads-verkiezingen in 2013.

- **het organiseren van tentoonstellingen**
Tentoonstellingen zoals De Mythe van het Groene Hart (2006) en de tentoonstellingen in de Hartloper (2011) trokken vele bezoekers.

- het samenstellen van collecties
De Stichting heeft de afgelopen 20 jaar een uitgebreide collectie opgebouwd van foto- en dia materiaal over historische bedrijvigheid; deze collectie is in bruikleen gegeven aan het Streekarchief Rijnstreek in Woerden en is daarmee ontsloten voor de ca. 100 historische verenigingen in het Groene Hart.

- **het ontwikkelen van toeristisch-recreatieve wandelroutes,** zoals het Oude Hollandse Waterlinie pad. In 2009 is het zuidelijk deel geopend. Totale lengte van het OHWL-pad is 109 Km. Het ontwikkelen van elf waterlinieommetjes met historisch belangrijke en interessante attractiepunten in het Groene Hart. In totaal zijn meer dan 200 waterlinieborden, bruggetjes, picknickplekken en kanosteigers gerealiseerd. Dat was alleen mogelijk dank zij subsidies van de provincie Zuid Holland, de Waterschappen en de Unie van vestingsteden.

- **de eigen streekproducten**
kregen volop aandacht. Daarbij werd voortdurend nauw contact onderhouden met de Stichting Groene Hart Kloppend Hart, hetgeen in 2016 leidde tot een fusie van beide stichtingen. In 2008 verscheen het boek Koken uit het Hart, waarin vele streekeigen gerechten gepresenteerd zijn. Het was zo'n succes dat een herdruk ervan verscheen.

- **het houden van voorjaar- en najaar-excursies**
om zo het publiek en met name de vrienden en donateurs kennis te laten nemen van het landschap, de natuur en de culturele waarden in het Groene Hart. In 2001 is begonnen met voorjaarsexcursies.
In 2004 was er een extra excursie in verband met de presentatie van het boek Leven met Water. De salonboot van Avi Fauna bracht de deelnemers over de Oude Rijn vanuit Alphen naar Bodegraven voor een bezoek aan het Kaasmuseum en weer terug.
In 2006 was er een speciale excursie bij gelegenheid van de tentoonstelling De Mythe van het Groene Hart. Een vaartocht bracht de deelnemers over de Goudse binnenwateren en de Hollandsche IJssel, terwijl na afloop de tentoonstelling in de Agnietenkapel van Gouda bezocht werd.
Daar presenteerde de schrijver/onderzoeker Harm Hoogendoorn zijn boek: De Mythe van het Groene Hart.

Vanaf 2007 zijn twee excursies per jaar georganiseerd, een voorjaar- en een najaar-excursie. Aan de wandelingen en excursies namen relatief veel ouderen deel, terwijl bij de industriële wandelingen ook jongeren zich graag aansloten.
Het aantal deelnemers groeide geleidelijk van 25 á 30 tot circa 50 á 60 per excursie.
De excursies werden vooraf gepubliceerd in het kwartaalblad van de Stichting en in de Groene Flits, soms aangevuld met Twitterberichten of mededelingen op Facebook. Er was altijd een trouwe groep donateurs, die eraan deelnamen, maar ook geïnteresseerden die de aankondigingen lazen in het kwartaalblad of in de Groene Flits sloten er zich bij aan.

In bijlage 4 is een totaaloverzicht opgenomen van alle excursies tot en met 2016. Tot en met 2013 verzorgden Janny Knoop en Herman Rutten deze excursies. Vanaf 2014 werden ze verzorgd en begeleid door Joke Kramer en Ans Baar. Ingaande 2013 verzorgden Joke Kramer en Ans Baar ook Industriële wandelingen. Dat zijn wandelingen met een gids langs industrieel erfgoed in samenwerking met de Bond Heemschut.
In bijlage 4 is daarvan ook een overzicht opgenomen.

Coördinatie Unie van Vestingsteden
In 2009 is tijdens een Congres in Gorinchem de Unie van Vestingsteden opgericht. Doel ervan was om met een gezamenlijke promotie en productontwikkeling een herkenbare plaats te verwerven op de cultuurhistorische kaart van Nederland. De potenties per Vestingstad zijn daarbij uitgangspunt. Diverse activiteiten zijn sedertdien ontwikkeld:
- gezamenlijke websites zijn ontwikkeld:
www.oudehollandsewaterlinie.nl en www.waterlinieopdekaart.nl l (wandelwebsite)
- een jaarlijks zomerfestival (2010-2013 en vanaf 2014 de Prinsenmaand in september.
- realisatie van het Oude Hollandse Waterlinie pad (109 km) en 11 waterlinieommetjes met ca 75 informatiepanelen, picknickbanken en andere voorzieningen.
- deelname aan de door het Projectbureau gecoördineerde projecten van de Erfgoedlijn OHWL van Zuid Holland.

Tijdens de Erfgoedtafel Oude Hollandse Waterlinie 2015 is bekendgemaakt dat ook Gouda toetrad tot de Unie van Vestingsteden. Daarmee zijn alle Vestingsteden in het Groene Hart er lid van.
Gouda staat overigens niet op de officiële Arcadislijst die de vestingsteden benoemt met betrekking tot de Oude Hollandse Waterlinie. Maar Gouda heeft in 1572, het Rampjaar, wel en belangrijke rol gespeeld als achterwacht.

De 12 Vestingsteden die thans participeren:
Gorinchem, Gouda, Leerdam, Muiden, Naarden, Nieuwersluis, Nieuwpoort, Oudewater, Schoonhoven, Weesp, Woerden, Woudrichem,

Tegenvallers

De stichting heeft in de loop der jaren ook tegenvallers gekend:
- Het zelf blijven uitgeven van het Groene Hart Magazine is financieel niet mogelijk gebleken en moest worden stopgezet. Ook de aanvankelijke opzet om Groene Hart Leven als 48 pagina's tellend glossy Magazine vier keer per jaar te laten verschijnen moest om financiële redenen worden bijgesteld.
Na 2013 kon het als 24-pagina's tellend magazine worden voortgezet.
Toch besloot het bestuur de uitgave ervan in 2017 te beëindigen.
- De tentoonstelling de Mythe van het Groene Hart in 2006 bracht de stichting tijdelijk diep in de rode cijfers. Onervarenheid met dit fenomeen had als gevolg dat de begroting ver overschreden was.
- Een poging om een Natte As of Groene Ruggengraat te vormen die de natuur van het IJsselmeer met de natuur in de Biesbosch zou moeten verbinden, mislukte. Vooral agrarische bezwaren gaven hier de doorslag. Boeren vreesden grondverlies en verhoging van het waterpeil; dat zou dat slecht zijn voor de landbouw. De Rijksoverheid trok zich daarop terug.

En nu, na 20 jaar, is het Groene Hart bekender dan ooit

Mede dank zij de activiteiten van de Stichting Groene Hart is het gebied, dat erkend werd als Nationaal Landschap Groene Hart, betere bekend bij het Nederlandse publiek. De eigen bevolking is in die twintig jaar ook steeds meer betrokken geraakt bij de ontwikkelingen in het Groene Hart. Na twee decennia een resultaat om trots op te zijn.

Bijlage 1 Onze Bestuurders

1997- 2003 Stichting Groene Hart Magazine

Voorzitter
1997- 2000 Bernt Feis
2001- 2003 Jan Heijkoop

Vice Voorzitter
2001-2003 Ron Gast

Secretaris
1997-1998 Bernt Feis
1998-1999 Marjo van Loon
1999- 2003 Herman Rutten
2002-2003 Janny Knoop

2de secretaris
2000- 2003 Els Streng

Penningmeester
1997 -1999 Herman Rutten
1999 – 2000 Els Streng
2000- 2003 Bernt Feis

Financieel directeur
1997- 2003 Bernt Feis

Leden
1997 Bernt Feis, een Oudewaterse oud-wethouder
1997 Marjo van Loon, historica
1997 Herman Rutten, Oudewaterse oud-onderwijzer
1997 Peter Nijhof, planoloog
1998 Jan Hoogenboom tot 2000 - veehouder
1998 Els Streng
2000 Nico Lunenburg, dir. exportslachterij
2000 Toos Menke- van Zwol
2001 Jan Pieter Janse
2001 Ben Schuttenbeld, medewerker Kamer van Koophandel
2001 Ron Gast, planoloog
2001 Janny Knoop- de With , oud-directie secretaresse

Raad van Advies
2000 Prof. Dr. Arnold Heertje
2000 Drs. Peter Nijhof
2000 Jippe Hoekstra
2000 Nel Oskam
2001 Joop Verheul
2001 mr Jan Oosterhof

2003 - 2017 Stichting Groene Hart

Het eerste bestuur werd voornamelijk gevormd vanuit de bestuursleden van de Stichting Groene Hart Magazine (GHM)

Voorzitter

2003 -2014	Ron Gast
2015 -	Chris Kalden

Vice Voorzitter

2002 – 2004	Ben Schuttenbeld
2014 -	Theo Vogelzang

1ste Secretaris

2003 - 2004	Herman Rutten
2004 - 2014	Janny Knoop
2014 - 2016	Kor van de. Glas
2017 -	Leen van der Sar

2de secretaris

2003 – 2004	Janny Knoop
2004 – 2005	Irma van der Velde
2016 -2016	Leen van der Sar

Penningmeester

2003 - 2006	Bernt Feis
2006 - 2014	Wim van Boxmeer
2015 -	Martine van Eldick

Overige leden Dagelijks Bestuur

2016	Bart Crouwers
2016	Kees van de Rotte
2016	Sandra van Winden

Leden

va 1997 in GHM - 2005	Herman Rutten
va 1997 in GHM - 2006	B.R Feis
va 1997 in GHM - 2004	Marjo van Loon
va 1998 in GHM - 2012	Els Streng
va 2001 in GHM - 2003	Jan Heijkoop, oud-Gedeputeerde
va 2002 in GHM - 2003	Andrea Olieman
va 2000 in GHM - 2003	Toos Menke - van Zwol
va 2001 in GHM - 2002	Ben Schuttenbeld
va 2001 in GHM -	Ron Gast.
va 2001 in GHM - 2014	Janny M. Knoop- de With
va 2001 in GHM - 2005	Jan Pieter Janse
2003 - 2006	Nico Papineau Salm (NMU)
2004 – 2007	Irma van der Velde

2004 - 2007	Ad Merks, vert. landbouw
2005 - 2006	Jos Meeder
2005 - 2006	Prof. Ir. W. Röling
2005 - 2009	Joris Hoogenboom , NMU
2006 - 2015	Wim van Boxmeer, oud directeur VVV Gouda
2007 -	Theo Vogelzang, vert. landbouw
2007 - 2013	Els v.d. Vorm, waterschappen en Stichtse Rijnlanden
2007 - 2011	Boudewijn Bruil, landschapsbeheer ZH
2010 - 2013	Ben Hoetjes, internationale contacten,
2010 - 2015	Jan Willem van Rijn van Alkemade
2011 - 2013	Ed van Meer
2013 - 2014	Lenie Dwarshuis
2013 - 2014	Piet Hoogendoorn
2014	Kor van de Glas
2014	Martine van Eldik
2014	Chris Kalden
2014 - 2017	Jan de Groot
2016	Joke Eek
2016	Sandra van der Winden
2016	Joke Stoop
2016	Huug Hagoort
2016	Kees van de Rotte
2016	Henno Hak
2016	Hans Lappee
2016	John van der Salm
2016	Bart Crouwers
2016	Leen van der Sar
2016	Rienk Schaafsma
2016	Jan van der Werf

Om de onderscheidene werkterreinen tot hun recht te laten komen worden specialisten in het bestuur aangetrokken op het terrein van Milieu, landbouw en planologie etc.

Adviesraad

2003 -	Prof. Dr. Arnold Heertje
2003 -	Jippe. Hoekstra
2003 – 2005	Joop Verheul
2003 - 2003	Nico Papineau Salm
2003 - 2014	A.R. v.d. Vlugt
2003 - 2004	Jan Heijkoop
2003 – 2004	Peter Nijhof
2003 – 2004	Jan Oosterhof
2003 – 2004	Nel Oskam
2009 – 2010	Cora Postema
2010 – 2013	Jan Veraart

2014 -	Manfred van der Heijde
2015 -	Annemiek Roessen
2015 -	Hessel Boerboom
2015 -	Adri van den Brink
2015 -	Renske Peters
2015 -	Hetty Laverman
2015 -	Annelies van Egmond
2016 -	Petra van Dam

Ambassadeurs

Deze functie bestond van 2006 tot 2008. In 2008 is de functie feitelijk bevroren omdat er geen meerwaarde meer voor aanwezig was bij de Stichting

Prof. B.J.S. Hoetjes
Prof Dr. A Heertje
J Heijkoop
J Hoekstra
Ir A. Merks
Drs P. Nijhof
A.R. v.d. Vlugt

Ere Ambassadeur

2007 Herman Rutten
2014 Janny Knoop de With
2014 Ron Gast
2014 Wim van Boxmeer

Algemeen directeur

2006 – 2013 Bernt Feis
2014 – 2016 Sjoerd Veerman

Projectdirecteur

2014 - Bernt Feis

Bijlage 2 Publicaties / Boeken

De kwartaaluitgaven:

Groene Hart Magazine	1999	–	2002
Groene Hart Visie	2003	–	2009
Groene Hart Leven	2010	-	2017

De digitale (twee-) wekelijkse nieuwsbrief de Groene Flits

2004 - 2017

Boeken en brochures

1987 Info De bedrijvenreeks
- 1987 Gouda in bedrijf
- 1987 Groene Hart Magazine

1989 IJsselstein in Bedrijf
1990 Woerden in Bedrijf
1991 Bodegraven in Bedrijf
1992 Gorinchem in Bedrijf
1993 De Vechtstreek in Bedrijf I

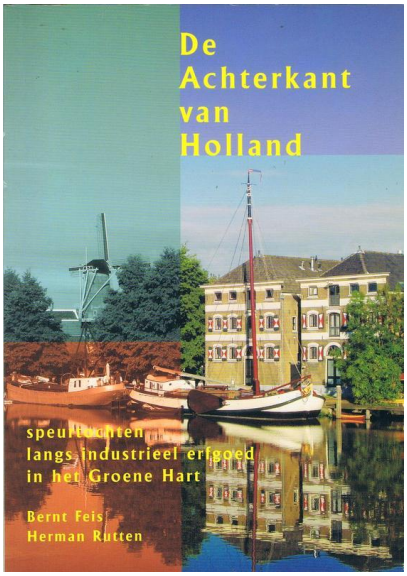

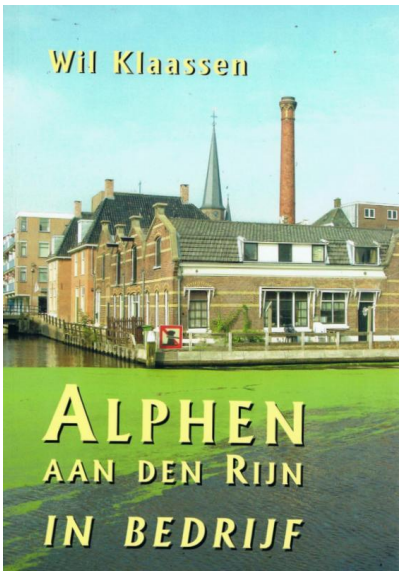

2002 Holland in touw
2002 Cultuurhistorie in het Groene Hart, themanummer Groene Hart Magazine
2001 Cultuurhistorie van het Groene Hart

2001 Natuur en Landschap,
themanummer Groene Hart Magazine
2001 Natuur en Milieu,
themanummer 4 Groene Hart Magazine
2001 Schoonhoven in Bedrijf
2003 De Vechtstreek in bedrijf dl 2
2004 Leven met Water
2004 Het Groene Hart van Nederland

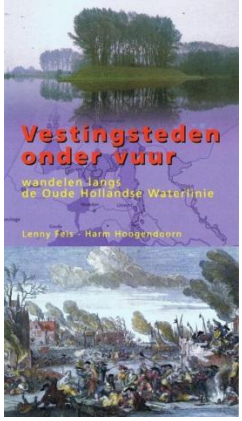

2005 De Achterkant van Holland
2006 De Mythe van het Groene Hart
2007 Alphen in bedrijf
2007 Vestingsteden onder vuur
2007 Kaas uit het Hart
2007 Canon van het Groene Hart
2008 Koken uit het Hart
2008 De Merwedezone in bedrijf
2008 Vestingsteden onder Water
2006 Het land van Woerden
(herdruk)
2010 Groene Hart Leven
2010 Cordon van Holland
2010 Luisterrijk Groen
2012 In het spoor van de Prins
2014 Paradijs in de stad

Bijlage 3 Congressen, symposia, manifestaties en tentoonstellingen

2001 - Leven met Water
2001 - 25 en 26 juni Congres in Goudse Schouwburg: Bedrijfsleven en Overheid
2002 - Activiteitenprogramma Plattelandstoerisme
2002 - Actieprogramma Groene Hart Manifestatie
2002 - Congres De slag om het hart in de Wierickerschans
2003 - Actieprogramma Industrieel erfgoed aan het water
2003 - Discussienota Samenwerken in het Groene Hart
2003 - Industrieel erfgoed (Kinderdijk)
2003 - Natuurontwikkeling Reeuwijk
2003 - Actieprogramma Het vitale Hart
2003 - Actieprogramma Kloppend Hart
2003 - Actieprogramma tegen bedrijventerrein langs de A12 nabij Woerden
2003 - Actieprogramma tegen sloop Waterfabriek Phoenix
2003 - Stadsrandproblematiek in het Groene Hart
2003 - Duon-congres (duurzame economische ontwikkeling) bij Uniqema in Gouda

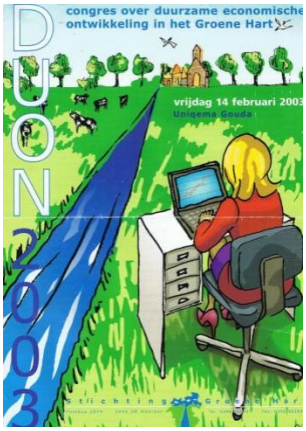

2004 - Samenwerken in het Groene Hart
2004 - Herbestemming industrieel erfgoed met symposium in Gouda
2004 - Watercongres 4 mei Het Groene Hart onder water
2004 - Hollands Glorie, industrieel erfgoed in het Groene Hart
2004 - Spoeddebat met protest tegen de Nota Ruimte. Groene Hart verklaring
2004 - Congres Groene Hart onderwater in de Watergeus
2005 - De Groene Hart coalitie

2005 - Duurzaam leven in het Groene Hart
2005 - Netwerk van infopunten
2005 - Symposium Oude boerderijen nieuwe functies
2005 - Symposium De Reeuwijkse Hout pretpark of lustgebied
2005 - Congres met als motto: Ons Werelderfgoed: blik op de oude Hollandse Waterlinie
2006 - Duurzame consumptie in het Groene Hart
2006 - Tentoonstelling De Mythe van het Groene Hart in de Agnietenkapel te Gouda
2006 - Symposium Vleermuizen en disco beheersen de Reeuwijkse Hout
2006 - Congres Compact bouwen in het Groene Hart en toch comfortabel wonen
2007 - Symposium Nieuwe kansen voor oude vestingwerken, het landschap van de Oude Hollandse Waterlinie.
2007 - Blik op de Oude Hollandse Waterlinie OHWL
2007 - Focus op Industrieel erfgoed (Kinderdijk 1)
2007 - Symposium De Hollandse Waterlinie volbouwen of behouden in Nieuwerbrug
2007 - Agrarisch erfgoed Groene Hart (AEGH)
2007 - Groene Hart Randstad manifest. Manifestatie voor de vrienden van het Groene Hart
2007 - Krimp en klimaatdebat
2008 - Symposium Krimp-Klimaat
2008 - Tweede Tournee van Krimp en Klimaat in de Alblasserwaard
2008 - Symposium Vecht en Venen/Kansen van Krimp
2008 - Het Leger langs de Linies
2008 - Brediusproject
2009 - Krimpsymposium, maart in Gorinchem (Unie van Vestingsteden)
2009 - Groene Hart Meldpunt
2009 - Infocentrum Groene Hart De Hartloper
2009 - Het Leger Langs de Linies 2009
2009 - Klimaatbestendig bouwen in het Groene Hart
2009 - de OHWL in uitvoering Unie van Vestingsteden
2009 - de OHWL in uitvoering Koeneschans
2009 - de OHWL in uitvoering Merk en Marketing
2009 - de OHWL in uitvoering Wierickerschans
2010 - Het Groene Hart in beeld
2010 - De Hartloper Routeinformatie
2010 - Het Leger Langs de Linies 2010
2010 - Opstellen Projectplan De Oude Hollandse Waterlinie
2011 - Tentoonstelling Oude Schilders in het Groene Hart (in de Hartloper)
2011 - Tentoonstelling Natuur in glazen, flora en fauna op antieke tegels

2011 - Project Groene Hart meldpunt.
2011 - Groene Hart Randstad Manifest
De Stichting Groene Hart wil Europees Landschap Groene Hart
2011 - Watercongres: Duurzaam Waterbeheer
2011 - Zomerfestival 2011
2012 - DLP 2012 (duurzame Leefomgeving Planologie)
2012 - Zomerfestival 2012 en Prinsenconcerten 2010/2012
2012 - Het Oude Hollandse Waterlinie pad,
Plan van aanpak Waterlinieommetjes
2012 - Mini-Symposium in de Hartloper: Knabbelen aan het Groene Hart
2012 - ROA1:Routes, ommetjes en attractiepunten in de OHWL
2012 - ROA : Routes, ommetjes en attractiepunten bij Nieuwersluis
2012 - Winst en milieu 2010-2012
2012 - DLM 2012 Duurzame Leefomgeving Milieu
2012 - DLP 2012 Duurzame leefomgeving en planologie
2013 - Zomerfestival 2013
2012 - ROA2: Routes, ommetjes en attractiepunten in de OHWL
2013 - DLM 2013 Duurzame Leefomgeving Milieu met op 31 oktober 2013 een Conferentie: Het Groene Hart is van ons allemaal
2013 - DLP 2013 (duurzame Leefomgeving Planologie)
2013 - Congres 31 oktober
2014 - DLM 2014
2014 - OHWL Waterdriehoek PZH2013
2014 - Kwaliteitsatlas
2014 - OHWL-projecten PZH 2013
- waterdriehoek - Panorama Oudewater - Erfgoed op de kaart
- Lieux de mémoire - Erfgoed op de kaart
- wandelommetjes en attractiepunten
- Herinrichting inundatiekom Enkele en Dubbele Wiericke
- Zichtbaar maken geschiedenis Wiericke- inlaatsluis
2014 - Congres 13 november De Gastvrijheidseconomie
2014 - Merk en Marketing
2014 - Cultureel nazomer-festival De Prinsenmaand
2014 - Milieu v.h. DPL BTZH 2014
2015 - 17/6 Alphen a/d Rijn Symposium Duurzame Bedrijventerreinen
2015 - PAL-conferentie op 28 augustus in Ford Wierickerschans
2015 - Cultureel nazomer-festival De Prinsenmaand
2016 - 24/3 Congres Utrecht: Economische dynamiek in krimp- en Anticipeer-regio's
2016- Cultureel nazomer-festival De Prinsenmaand
2016- Symposium in Oudewater Erfgoed in de Vestingsteden Van de OHWL
2017- Stiltesymposium in Nieuwkoop

Bijlage 4 Excursies en rondleidingen

2001 Boomkwekerijmuseum + rondvaart langs kwekerijen
Bezoek Fort Wierickerschans en Oudheidkamer te Reeuwijk
2002 Rondleiding Molenviergang te Aarlanderveen
Vaartocht over de Nieuwkoopse Plassen
Rondleiding Smederijmuseum te Nieuwkoop
2003 Rondvaart Naardermeer
Rondleiding Vestingmuseum te Naarden
2003 Vaartocht over de Vecht
Rondleiding Slot Zuylen te Oud-Zuilen
Bezoek Streekcentrum Ooievaarsdorp Het Liesveld te Groot
2004 Ammers
Rondleiding museum De Koperen Knop te Hardinxveld-Giessendam
2004 Vaartocht over de Oude Rijn van Alphen naar Bodegraven
Rondleiding door Kaasmuseum te Bodegraven
2005 Bezoek aan Goud-, Zilver- en Klokkenmuseum te Schoonhoven, aansluitend rondwandeling door historisch Centrum
Rondleiding door museum De Crimpenerhof te Krimpen a/d
2005 IJssel
Bezoek Oudheidkamer Ouderkerk a/d IJssel met rondwandeling
2006 Rondleiding Museum De Ronde Venen te Vinkeveen
Vaartocht over de Ankeveense Plassen
2006 Vaartocht over de Hollandse Ijssel vanuit Gouda
Bezoek aan de tentoonstelling De mythe van het Groene Hart
Bezoek Fort Ossenmarkt te Weesp met rondwandeling door
2007 Weesp
Rondleiding door kasteel Het Muiderslot
2007 Bezoek Gorcums Museum met rondwandeling door Gorinchem
Vaartocht over de Merwede naar en bezoek aan Slot Loevestein
2008 Rondwandeling door Oudewater
Rondleiding door het Touwmuseum te Oudewater
Bezoek aan gemaal De Hooge Boezem te Haastrecht
2009 Bezoek Glasblazerij met rondwandeling door Leerdam
Vaartocht over de Linge
2010 Rondwandeling door Vianen
Rondleiding door stuw- en sluiscomplex Hagestein
2010 Rondleiding landgoed Nyenrode
Rondwandeling door historisch centrum Breukelen

2011 Rondwandeling door Warmond
Vaartocht over de Kagerplassen en de Wijde Aa
2011 Rondleiding Nationaal Baggermuseum te Sliedrecht
Bezoek Natuurcentrum De Alblasserwaard te Papendrecht
2012 Rondleiding Kasteel Duivenvoorde te Voorschoten
2012 Rondleiding streekmuseum Vredegoed te Tienhoven/Oud-Maarsseveen met aansluitend vaartocht door de Molenpolder met IVN-gids
2013 Rondleiding Boomkwekerijmuseum + vaartocht langs kwekerijen s Middags rondleiding door Proeftuin van Holland eveneens te Boskoop
Rondleiding kasteel-museum Sypesteyn te Loosdrecht met
2013 aansluitend
rondwandeling door historisch centrum Loenen aan de Vecht
2014 Bezoek molens Kinderdijk en museum De Vrijheid in Lekkerkerk
Vestingstedentocht met oldtimer dubbeldekker, bezoek aan
2014 Woerden, Oudewater, Schoonhoven, Nieuwpoort en Gorinchem.
2015 Wandeling Oudewater, lunch en vaartocht
2015 Vestingstedentocht Nieuwersluis, Uitermeer, Weesp
2016 *Vaarexcursie* op de Nieuwkoopse Plassen

Industriële wandelingen

(wandeling met gids langs industrieel erfgoed i.s.m. Bond Heemschut)

2013 Woerden
2013 Alphen aan den Rijn
2014 Bodegraven
2014 Weesp
2016 Gorinchem
2017 Gouda

Bijlage 5 Streekeigen producten, Streekmusea en Parken in Het Groene Hart

Streekeigen producten

Tal van steden en dorpen in het Groene Hart hebben eigen streekproducten en eigen gerechten voortgebracht, zoals:

- warme aardappelen met suiker, gedompeld in de biest, dat opgegediend werd als toetje('t Beierse)
- smoort, een toetje in de Krimpenerwaard, bestaande uit smoornat (=het nat van de wei) gemengd met bloem en rozijnen.
- het Spinwijf uit Bergambacht
- de boterschaapjes uit Berkenwoude
- de Stolkse en Goudse Kaas.
- de Goudse stroopwafels, kaarsen, pijpen en aardewerk
- de Kinderdijkse Krakelingen gemaakt door ambachtelijk 'achtjes draaien'.
- de Vinkethaler, deze Vinkeveense Kaas was het beste Groene Hart streekproduct in 2009/2010
- de schone van Boskoop, ofwel de Goudrenet

Streekmusea

In het Groene Hart vinden we vele streekmusea:

-	Bleskensgraaf	Historisch Museum Het Voorhuis
-	Bodegraven	Kaasmuseum
-	Boskoop	Boomkwekerijmuseum
-	Giessenburg	Museum 't Reghthuys
-	Gorinchem	Gorcums Museum
-	Gouda	Museum Gouda,
-	Gouda	Kaasmuseum De Waag
-	Gouda	Museumhaven
-	Haastrecht	Poldermuseum Gemaal de Hooge Boezem
-	Hardinxveld-Giessendam	Museum de Koperen Knop
-	Krimpen aan den IJssel	Streekmuseum De Crimpenerhof
-	Leerdam	Nationaal Glasmuseum
-	Maarssen	Vechtstreekmuseum
-	Nieuwkoop	Smederijmuseum

- Oudewater Heksenwaag
- Oudewater Touwmuseum De Baanschuur
- Reeuwijk Streekmuseum Oudheidkamer Turfsteken en turfwinning
- Schoonhoven Nederlands Goud-, Zilver en Klokkenmuseum
- Sliedrecht Baggermuseum
- Vinkeveen Museum De Ronde Venen Permanente tentoonstelling mbt de geschiedenis van de Ronde Venen
- Tienhoven Streekmuseum Vredegoed
- IJstelstein Museum IJsselstein
- Woerden Stadsmuseum
- Woerden Kaasmuseum De Waag

Parken

- Alphen aan den Rijn Archeon
- Alphen aan den Rijn Vogelpark Avifauna
- Vleuten Maximapark
- Woerden Park Bredius

Inhoud:

Een mooi resultaat: na 20 jaar bekender dan ooit 4

Hoofdstuk 1 Het Groene Hart

De naam Groene Hart pag. 5
Omvang van het gebied 5
Kaart van het Groene Hart 8
Ontstaan van het Groene Hart 9
Nationaal Landschap Groen Hart 9
Beeld van het Groene Hart 11
De eigen identiteit van het Groene Hart 12
Hoofdstad van het Groene Hart 13
Cultuur en Kunst in het Groene Hart 13
Cultureel erfgoed in het Groene Hart 14
Belangrijke Historische gebeurtenissen in het Groene Hart 16
De oude Hollandse Waterlinie 16
Wilhelmina van Pruisen aangehouden 18
Bedreigingen 18
Bescherming is wenselijk 19
Stichting Groene Hart 19

Hoofdstuk 2 Stichting Groene Hart Magazine

Wat vooraf ging 20
Het begin 21
Publicaties 21
Vrienden/donateurs 23
Wandelingen/Excursies 23
Andere activiteiten 23
Bestuur Stichting Groene Hart 24
Raad van Advies 24
Een nieuwe naam 24

Hoofdstuk 3 Stichting Groene Hart

Oprichting Stichting Groene Hart 25
Statuten en Doelstelling 25
Bestuur 26
Ambassadeurs 26
Adviseurs 27
Adviesraad 27
Donateurs 27

Huisvesting 27
Huishoudelijk Reglement 28
Logo 28
Stichtingsprofiel 29
Corebusiness 29
Werkterrein 30
Organisatie 30
Beeld van ontwikkelingen door de jaren heen 30
15 jaar Stichting Groene Hart 30
Samenwerking met derden 30
Promotie van het gebied een belangrijke taak 31
Activiteiten 32
Publicaties 32
Uitgave van boeken 33
De uitvoering van projecten 33
Congressen en symposia 33
Het houden van manifestaties 35
Het organiseren van tentoonstellingen 35
Het samenstellen van collecties 35
Het ontwikkelen van toeristisch recreatieve routes 35
De eigen streekproducten 36
Het houden van voorjaar- en najaar-excursies 36
Coördinatie van de Unie van Vestingsteden 36
Tegenvallers 37
Na 20 jaar een bekender Groene Hart 37

Bijlage 1: Onze bestuurders
Bestuurders Stichting Groene Hart Magazine 39
Bestuurders Stichting Groene Hart 40
Directie Stichting Groene Hart 42

Bijlage 2: Publicaties/Boeken 43

Bijlage 3: Congressen, symposia, manifestaties, en tentoonstellingen 45

Bijlage 4: Excursies en rondleidingen 48
Industriële wandelingen 49

Bijlage 5: Streekeigen producten Streekmusea en Parken in het Groene Hart 50

Inhoudsopgave 52
Colofon 54

Dit boekje bevat gegevens die de afgelopen jaren door mij verzameld zijn.

© Wim van Boxmeer

Colofon:

Redactie: Wim van Boxmeer
Teksten: Wim van Boxmeer en Ron Gast
Teksten met betrekking tot cultureel erfgoed en cultuur in het Groene Hart (pag. 9 en 10) komen uit een concept publicatie van Jippe Hoekstra
Teksten met betrekking tot Excursies en Rondleidingen in Bijlage 4 kwamen tot stand dank zij de inbreng van Janny Knoop
Foto's: Archief Stichting Groene Hart en Wim van Boxmeer
Oplage: 5 stuks
Uitgave: Stichting Stad en Groen Gouda
Druk: Printenbind Amsterdam 2017
ISBN: nvt